

2010 - 2014

Децембар 2009

www.mspne-serbia.org

Ова стратегија је израђена у сарадњи између општине Велико Градиште и њених становника, уз савете и вођство Програма подршке општинама северо - источне Србије финансираног од стране Европске Уније.

MSP-NE SRBIJA
Program podrške opštinama
severo-istočne Srbije

Општина:	Велико Градиште, Житни трг 1, 12220 Велико Градиште
Врста документа:	Локална стратегија одрживог развоја Усвојена од Скупштине општине Велико Градиште дана 27.05.2010.
Одговорна особа:	Живослав Лазић, председник Општине Велико Градиште
Председавајући Партнерског савета:	Живослав Лазић, председник Општине Велико Градиште
Чланови локалног партнерског тима:	Александра Ђорђевић Општинска управа општине Велико Градиште Весна Милановић, Општинска управа општине Велико Градиште Тања Миленковић- Јанковић, Општинска управа општине Велико Градиште Данило Узелац, компанија „Силвер лејк инвестмент“ Сања Стојадиновић, начелник Општинске управе општине Велико Градиште Весна Новковић, директор Средње школе Александар Миловановић, предузетник Горан Костић, Општинска управа општине Велико Градиште Весна Мандић, социјални радник у ОШ „Иво Лола Рибар“ Велико Градиште Ратко Савић, предузетник Душан Станковић, радник Општинске управе општине Велико Градиште Вера Стокић, директор Туристичке организације општине Велико Градиште Бобан Јовановић, директор ЈП Дирекција за изградњу Нада Петровић, члан удружења АГВГ Сава Стевановић, члан удружења АГВГ
Општински координатор:	Александра Ђорђевић, руководилац Одсека за привредни и економски развој општине Велико Градиште
Координатори радних група:	Снежана Јовановић, радна група за Људске ресурсе и социјална питања Новица Трифуновић, радна група за Пољопривреду Вера Стокић, радна група за Туризам Бобан Јовановић, радна група за Инфраструктуру и животну средину
Експерти МСПНЕ програма:	Timothy Madigan, ЕУ регионални координатор за развој Браничевског и Подунавског округа
Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште	

Бранка Буквић, консултант
 Драган Рајковић, координатор за локални развој
 Саша Дедеић, асистент на пројекту

Датум:

Садржај

САДРЖАЈ	3
0 УВОДНА РЕЧ	5
1 УВОД	6
• ПРИСТУП: СТРАТЕШКИ И ПАРТНЕРСКИ ПРОЦЕС	6
• ПРОЦЕС УСВАЈАЊА СТРАТЕГИЈЕ И ПРОМЕНЕ.....	9
• СТРАТЕШКИ ОКВИР	9
2 АНАЛИЗА ТРЕНУТНЕ ДРУШТВЕНО - ЕКОНОМСКЕ СИТУАЦИЈЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	10
2.1 ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	10
2.2 ГЕОГРАФСКИ И ИСТОРИЈСКИ ПОДАЦИ: ТЕРИТОРИЈА КРОЗ ВРЕМЕ И ПРОСТОР	10
2.2.1 Положај и величина:.....	10
2.2.2 Историјски подаци: Територија кроз историју	12
2.3 ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ.....	13
2.3.1 Природни ресурси	13
2.3.2 Употреба природних ресурса у садашњости и загађеност	14
2.4 ЉУДИ: ДЕМОГРАФИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ, ЉУДСКИ ПОТЕНЦИЈАЛ	16
2.4.1 Демографски трендови	16
2.4.2 образовање	17
2.4.3 Здравље људи и социјална ситуација.....	18
2.5 ЛОКАЛНА ЕКОНОМИЈА И ТРЖИШТЕ РАДА:.....	20
2.5.1 Макроекономска позиција општине	20
2.5.2 Предузећа и радна места	21
2.5.3 Незапосленост	22
2.5.4 Пољопривреда	23
2.5.5 Туризам.....	24
2.6 АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋИХ СЕКТОРСКИХ СТРАТЕГИЈА И ПРОГРАМА	27
2.7 АНАЛИЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ ОКВИРА ПОДРШКЕ И ЈАВНИХ СЕРВИСА	28
2.8 БУЏЕТСКИ ИЗВОРИ	30
2.9 SWOT АНАЛИЗЕ ЗАЈЕДНО СА ГЛАВНИМ ТРЕНДОВИМА И ПИТАЊИМА ЗА БУДУЋНОСТ	31
2.9.1 SWOT анализа општине	31
2.9.2 SWOT: Привреда и туризам.....	32
2.9.3 SWOT: Пољопривреда и рурални развој.....	32
2.9.4 SWOT: Људи (образовање, здравље, социјална питања..)	33
2.9.5 SWOT: Окружење, енергија, инфраструктура и приступачност	33
2.10 ЗАКЉУЧЦИ: КОНКУРЕНТНЕ ПРЕДНОСТИ, ГЛАВНИ ТРЕНДОВИ, МОГУЋЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ	34
СТРАТЕГИЈА: ВИЗИЈА, МИСИЈА, ЦИЉЕВИ И ПРИОРИТЕТИ	35
2.11 ВИЗИЈА	35
2.12 МИСИЈА И ВРЕДНОСТИ	35
2.13 СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРЕ	36
3 ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ И МЕРЕ ДЕЛОВАЊА	37
3.1 ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1: ПРОШИРЕЊЕ ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ	37
3.1.1 Мера 1.1. Унапређење Сребрног језера као туристичке дестинације	37
3.1.2 Мера 1.2. Припрема Пека за туристичку дестинацију.....	38
3.1.3 Мера 1.3. Увођење Рамске тврђаве у туристичку понуду	38

3.1.4	Мера 1.4. Враћање Старе чаршије у првобитно стање у циљу туристичке понуде...	38
3.1.5	Мера 1.5. Стављање културе у функцију економског развоја	38
3.1.6	Мера 1.6. Развој сеоског туризма.....	36
3.2	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2: СТВАРАЊЕ АМБИЈЕНТА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ И ПРИВЛАЧЕЊЕ МЛАДИХ У ОПШТИНИ	39
3.2.1	Мера 2.1. Побољшање услова за развој бизниса	39
3.2.2	Мера 2.2. Стварање услова за запошљавање маргинализованих група	39
3.2.3	Мера 2.3. Подизање нивоа образовања	39
3.3	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3: МОДЕРНИЗАЦИЈА И СТАНДАРДИЗАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ	39
3.3.1	Мера 3.1. Унапређење Аграрног фонда	39
3.3.2	Мера 3.2. Подстицање удруживању и сертификацији.....	40
3.4	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4: ПОБОЉШАЊЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ	40
3.4.1	Мера 4.1 Изградња и проширење водоводне мреже	40
3.4.2	Мера 4.2 Изградња и проширење канализације	40
3.4.3	Мера 4.3 Санација постојећих и изградња нових локалних путева	40
3.4.4	Мера 4.4 Реконструкција и доградња електромереже	41
3.5	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5: ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА.....	41
3.5.1	Мера 5.1. Заштита животне средине од постојећих загађиваћа	41
3.5.2	Мера 5.2. Одржива експлоатација природних ресурса	41
3.6	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 6: ПОДИЗАЊЕ НИВОА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.....	41
3.6.1	Мера 6.1. Увођење нових услуга у области социјалне заштите	41
3.7	ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 7: УНАПРЕЂЕЊЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ.....	42
3.7.1	Мера 7.1 Израда и усвајање стратешких документа	42
3.7.2	Мера 7.2 Увођење нових услуга у општинској управи	42
4	ИНТЕР – СЕКТОРСКЕ ТЕМЕ	42
4.1	Пол и једнакост (РОДНА РАВНОПРАВНОСТ) И СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА	42
4.2	Животна средина и просторно и урбано планирање.....	44
5	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА.....	46
5.1	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	46
5.2	МЕЂУОПШТИНСКА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	48
5.3	МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА	48
5.4	ЈАВНОСТ И ИНФОРМИСАЊЕ	48
6	ЛИТЕРАТУРА.....	48
7	ПРИЛОЗИ	49

0 Уводна реч

Поштовани суграђани,

Данас се наша општина Велико Градиште налази пред великим изазовима које доносе процеси убрзаног друштвено економског развоја Републике Србије. Наша локална заједница изразила је жељу и потребу да плански приступи решавању проблема и питања од значаја за дугорочни развој општине, из тог разлога је Скупштина општине Велико Градиште донела Одлуку о приступању изради Локалне стратегије одрживог развоја.

Циљ израде овог стратешког документа, јесте јасна процена потенцијала локалне самоуправе, индентфикација области у којима се може остварити напредак, а све то кроз анализу друштвено-економског стања локалне заједнице и одређивању кључних области за унапређење квалитета живота становништва.

Веома је битно да истакнем да су свој допринос у изради овог документа дали грађани, представници јавних институција и предузећа, привреде, невладиног сектора, политичких странака и појединци.

Израдом документа урађен је велики посао, али најтежи део нам тек предстоји. Спровођење планираног и реализација зацртаних циљева показате колико смо способни да помогнемо сами себи, колико смо јединствени у решавању заједничких проблема.

Будимо поносни на своју традицију и порекло, сачувајмо богато наслеђе и учинимо заједнички напор да општина Велико Градиште заблиста пуним сјајем. Омогућимо себи и будућим поколењима квалитетнији живот у савременој, привредно и туристички напредној општини очуване животне средине.

Као председник Општине желим да захвалим свима који су допринели да овај документ буде израђен квалитетно и по међународно признатим стандардима.

ПРЕДСЕДНИК
ОПШТИНЕ ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ
Живослав Лазич

1 Увод

Ова стратегија је израђена у сарадњи између општине Велико Градиште и њених грађана уз савете и вођство Програма за подршку општинама северо-источне Србије подржаног од стране Европске Уније. Процес је започео одлуком Скупштине Општине дана 13.08.2008 и завршен је коначним усвајањем стратегије дана ----- 2009 од стране истог тела.

■ Приступ: стратешки и партнерски процес

Закон о локалној самоуправи дефинише израду, усвајање и реализацију стратегије локалног развоја као једну од главних одговорности општина (чланови 20. и 32. Закона, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 129/07). Ни институционални оквир, нити процедура или садржај ових докумената нису прописани законом или подзаконским актима. Како год, неке одредбе закона могу се применити у процесу израде, усвајању и реализацији стратегије локалног развоја.

Током нашег рада следили смо **Водич за општинско развојно планирање развијен од стране експертског тима МСПНЕ програма**, октобра 2007 и индивидуални акциони план усвојен од стране општинског Партнерског савета. Општинско развојно планирање по први пут представља **стратешки и партнерски** процес кроз који заинтересоване стране (стејкхолдери)¹ из јавног, пословног и цивилног сектора оцењују локалне потенцијале, уочене могућности за бржи друштвено-економски развој и побољшање животних услова у општини. Процес је био фокусиран на заједнички рад и доношење заједничке одлуке (плана) о будућности општине.

Слика 1: Организациона шема

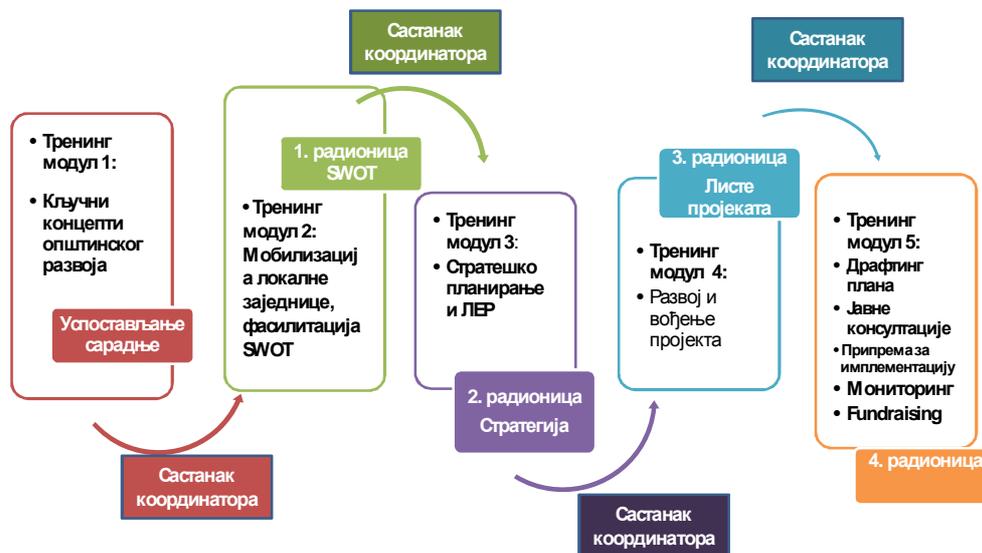

■ Главни принципи: од учешћа до одрживости

¹ страна на коју утичу или која може утицати на општинске активности

- **Приступ "од доле ка горе":** Стратегија је вођена и развијена од стране локалне управе и наших заинтересованих страна, не од стране експерата. Експерти су обезбедили само савет, тренинг општинских координатора и исцрпну стручну и техничку подршку. Језгро општинског тима је обучено пре сваког корака процеса планирања, а завршена стратегија је усвојена од стране Скупштине општине.
- **Активно учешће и отвореност:** Процес је био отворен за јавност кроз учешће представника цивилних и пословних организација и општинских представника у телима установљеним за израду ове стратегије: Партнерски савет (16 чланова) и четири тематске радне групе (70 чланова). Поред тога, јавност је редовно информисана путем локалне телевизије, штампано је и понуђено грађанима, да се изјасне о својим приоритетима, више од 500 примера упитника, од чега је попуњено само 98 . Различите интересне групе су разматрале нацрт стратегије кроз процес консултација који је трајао током децембра 2009. Укупно је 250 људи било укључено у процес. На овај начин, капацитет администрације као и заинтересованих страна је значајно повећан и нова мрежа сарадње је успостављена. Види Анекс 1 – листа учесника.
- **Радионице, а не састанци:** Током процеса одржано је 6 радионица, 2 састанка Партнерског савета и 2 састанка консултантског типа, што је дало свим учесницима могућност да буду саслушани и да кажу нешто о будућности њихове заједнице.

Слика 2: Процес планирања у 5 фаза

- **Једнак однос према свима:** Не постоје разлике. Радили смо заједно и имали смо једнак однос према свима, без обзира да ли се ради о представницима политичких партија, пословним људима, представницима невладиних организација, пољопривредницима, просветним радницима, младим људима и сл. Поносни смо да су 23% свих учесника биле жене, док су приближно 20% били млади, а 15% припада старијим генерацијама.
- **Кратак, јасан и фокусиран:** Овај документ је кратак и разумљив људима који треба да га усвоје, имплементирају, а и онима који ће имати користи од његове реализације.

Приврженост принципима одрживост: Кључни принцип примењен при одређивању наше визије, циљева и приоритета јесте принцип одрживог развоја. Општина ће настојати да искористи своје ресурсе на начин да одговори на потребе наших грађана, водећи рачуна о животној средини. Ми верујемо да ће данашње потребе постојати, не само у садашњости, већ и у неодређеној будућности. Одрживи развој се не фокусира искључиво на захтеве окружења већ је свеобухватно подељен на три битна дела: одрживост животне околине (заштита), економска одрживост (развој) и друштвена одрживост (развој). Због тога ова стратегија повезује мултидисциплинарне потенцијале и капацитете и представља их као кључне елементе нове стратегије одрживог развоја.

Слика 3: Мултидисциплинарни концепт одрживог развоја

Izvor: http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development

- **Равнотежа потенцијала, потреба, идеја, ресурса и капацитета:** Наша стратегија није "листа лепих жеља". Она одражава стварне потребе, као и реалну процену наших ресурса, компаративних предности, финансијских могућности и капацитета наше заједнице.
- **Основна процена тренутне ситуације:** У циљу одређивања реалне општинске развојне стратегије урађена је анализа тренутног степена развоја. Све доступне информације и подаци, у време израде плана, су коришћени али треба их узети са извесном резервом због недостатка података, њихове застарелости или обезвређивања (нпр. загађење, телекомуникације, бруто друштвени производ,...)

■ Процес усвајања стратегије и промене

На крају процеса, дискутовано је о завршном нацрту стратегије и он је усвојен од стране Скупштине општине. Све промене стратегије су донете кроз Скупштину осим акционог плана који је оперативни документ и самим тим више флексибилан.

■ Стратешки оквир

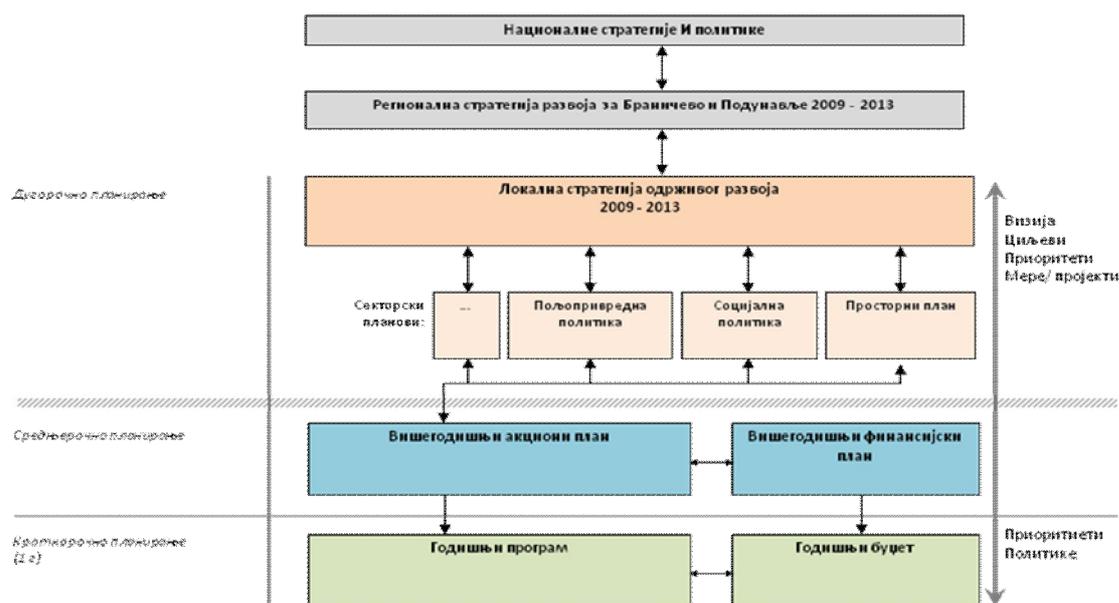
Стратегија одрживог развоја је најважнији стратешки документ општине за период 2010-2014, премда општина не може деловати самостално у циљу решавања свих својих проблема. Она треба да препозна важност међу-општинске сарадње и сарадње са националним нивоом.

Предложена визија, стратешки циљеви и приоритети следе главне правце свих релевантних националних стратегија, а посебно:

- Стратегија привредног развоја Србије 2006 - 2012
- Стратегија одрживог развоја Србије
- Стратегија смањења сиромаштва у Србији

Са друге стране, она пружа општи оквир за будући развој било ког секторског плана, просторног плана и годишњег планирања буџета.

Слика 4: Стратешки оквир

ИЗВОР: Municipal Development Program, Elaboration of the municipal strategic development plan document, methodology and approach, MSP, November 2007, revised by MSPNE

2 Анализа тренутне друштвено - економске ситуације и заштите животне средине

2.1 Основне информације

Табела 1: Основни профил општине/округа/републике

	2002		
	Велико Градиште	Браничевски округ	Република Србија
Величина области у км ²	344	3,865	88,361
% обрадиве земље	78	63	66
Број становника	20,659	200,503	7,498,001
Број активних становника	8,772	89,273	3,398.227
Удео активног становништва %	42	44	45
Број незапослених	1,275	9,787	904,494
% незапослених	17	11	27
% запослених у пољопривреди	13	6	5
% запослених у индустрији	31	51	46
% запослених у сектору услуга	35	43	49

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије

2.2 Географски и историјски подаци: Територија кроз време и простор

2.2.1 Положај и величина:

- Предворје Ђердапа

Општина Велико Градиште налази се у североисточном делу Србије у подножју Карпата и Хомољских планина, на уласку у Ђердапску клисуру. Општина Велико Градиште припада Браничевском округу и простире се на 344 км² са 20,659 становника који живе у 26 насеља. Седиште општине је Велико Градиште које броји око 6,500 становника и представља административни, привредни и културни центар општине. Општина Велико Градиште се на западу граничи са општином Мало Црниће, на југоистоку са општином Кучево, а на истоку са општином Голубац. На северу је општина омеђена Дунавом који је у дужини од 20 км раздваја од суседне Румуније.

Мапа 1: Положај општине Велико Градиште

Јужним делом општине пролазе магистрални пут Београд - Кладово и железничка пруга. Од Београда општина Велико Градиште је удаљена око 110 км, а од Пожареваца, седишта Браничевског округа 35 км. Ипак, главна комуникацијска веза Великог Градишта са осталим градовима је магистрални пут Београд - Ђердап. Укупна дужина путева у општини је 180 км, од тога 29 км магистралних, 53 км регионалних и 98 км локалних путева (од тога је дужина неасфалтираних локалних путева који су под туцаником 23 км). Дужина железничке пруге која пролази кроз општину је 17 км.

Велико Градиште је пристаниште и обавезна улазно - излазна царина за све стране бродове који Дунавом долазе из црноморских лука на путу за Беч. Код Великог Градишта улива се и река Пек у Дунав. Изградњом ХЕ Ђердап и подизањем нивоа Дунава, на ушћу Пека формирао се залив који је веома брзо постао велико станиште за многе птичије врсте.

Преграђивањем рукавца Дунава дугог 12 км и широког 100 до 200 м у близини Великог Градишта створено је вештачко језеро које се користи у рекреативне сврхе и које представља главни природни потенцијал даљег развоја туризма на овом подручју.

Општину Велико Градиште карактерише опадање броја становништва уз густину насељености која је изнад вредности за Браничевски округ и испод вредности за републику Србију.

Табела 2: Величина и становништво општине/округа/републике

Општина/ Округ/ Република	Површина у км ²	Становништво			Густина насељености	Број насеља
		1991	2002	Пораст или пад становништва 2002 - 1991		
Велико Градиште	344	22,969	20,659	-2,310	60	26
Браничевски	3,865	220,225	200,503	-19,722	52	189
Србија	88,361	7,576,837	7,498,001	-78,836	85	6,168

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије

2.2.2 Историјски подаци: Територија кроз историју

Река Дунав је представљала границу римског царства са „варварском“ Дакијом и као таква била је обезбеђена ланцем подунавских римских војних утврђења која су чувала границу. У време цара Трајана, који предузима велику војну акцију освајања Дакије, на ушћу Пека у Дунав настаје војни логор око кога се ствара град Пинкум по латинском називу за реку Пек: Пинкус. Пинкум касније прераста значај војног утврђења већ постаје, за она времена, велики град који има циглану и ковницу новца. У каснијим вековима град је разорен од стране Хуна и германских племена па је тако доживео исту судбину као и оближњи Вимиациум, престони град римске провинције горње Мезије.

Велико Градиште се под тим именом после много векова појављује у раваничкој повељи кнеза Лазара 1370, када се та територија додељује манастиру Раваница као имање са кога се део прихода убира за потребе главног манастира Србије тог времена. Велико Градиште се помиње и у Браничевском тефтеру 1467. године у прецизном попису пореских глава на територији браничевског ејалета. Средњевековно турско војно утврђење Рам је настало 1483. године за време султана Бајазита и подигнуто је на остацима постојећег утврђења. У близини ове тврђаве налазио се и караван - сарај чији остаци постоје и данас.

Свој велики успон Велико Градиште добија у 19. веку, када постаје главна лука и царинарница за сву робу која се превози Дунавом. Средином 19. века, у слободној Србији значај пограничне луке и царине постаје временом све већи и већи па тако се у самом граду подижу грађевине које сведоче о економској моћи овог града.

Почетком 20. века великоградиштанска лука постаје од примарног значаја за економију краљевине Србије због царинског рата са Аустро-Угарском. У то време и град сасвим мења изглед и подижу се најзначајније грађевине које и данас плене сваког посетиоца: зграда среског начелства, градска библиотека, царинарница, дом Карамарковића, Михајловића...

Велико Градиште је у каснијем току 20. века доживело стагнацију, како у броју становника, тако и у економском значају и дуго година представљало је само малу подунавску варошицу у којој се налази царина. Последњих година 20. века откривен је велики туристички потенцијал градиштанске општине изградњом брана на дунавском рукавцу и настанком вештачког језера које је названо Сребрно језеро.

Слика 5: Градиштански новцац

Слика 6: Велико Градиште у 19. веку

2.3 Животна средина и природни ресурси

2.3.1 Природни ресурси

Клима

У северо – источном делу Србије влада умерено континентална клима са јасним израженим годишњим добима. Због специфичности у облицима рељефа територије општине Велико Градиште (алувијалне терасе Дунава, еолски облици рељефа, лесне заравни) постоје мале разлике у климатским карактеристикама између нижих терена и виших терена. Средња годишња температура ваздуха 11°C. Средња учесталост мразних дана износи 70 дана. Период са појављивањем тропских дана траје пет месеци у години, и то од маја до октобра. Годишње сума падавина за подручје општине Велико Градиште износи 694 мм (694 лит/м²). Највећа брзина ветра југоисточног правца (кошава) износи 6,3 м/с, други по јачини је источног правца и износи 6,1 м/с, а трећи је северозападни ветар.

Земљиште

Пољопривредно земљиште заузима 79% територије општине. На северу општине се налазе еолски облици земљишта који карактерише црни жути и бео песак зависно од садржаја хумуса. Дуж реке Дунав карактеристичне су алувијалне терасе, а у долини Пека и дуж осталих водотокова се налази речни алувијум.

Рељеф

Велико Градиште се налази на надморској висини од 81 метра. У погледу рељефа подручје општине је претежно равничарско јер преко 60% чине равнице. Више брежуљкасто земљиште чини 25%, а брдско подручје само 15% укупне површине. Највиша тачка је Липовачка узвисица (362 метра), а најнижа тачка је ушће Пека са надморском висином од 68 метара.

Хидрографија

Природне водотоке и хидролошке творевине представљају река Дунав и река Пек, мањи водотоци и бујични потоци. С друге стране, вештачке водотоке представља мрежа мелиорационих канала „РИТ“ и хидротехнички објекат „Сребрно језеро“ који представља вештачко језеро у дужини од 14,5 км. Дунав протиче кроз општину Велико Градиште у дужини око 30 км, плован је целим током, а просечан пад износи 50 мм/км. Највећи водостај и протицај је у априлу (7,910 м³/сек), а најмањи у октобру (3,450 м³/сек). Водостај Дунава је у директној вези са акумулацијом Х.Е „Ђердап“ и хидролошким стањем у горњем сливу. Један део општине Велико Градиште (Рам, Затоње, Острово, Велико Градиште и Пожежено) налази се уз десну обалу Дунава.

На Дунав су оријентисана три мелиорациона система (Рит, Ушће Пека у Дунав и мелиорациони систем Пожежено) са 4 пумпне станице и то: Бели Багрем, Рит, Ушће и Пожежено. На обали Дунава у границама територије насеља Велико Градиште налази се фекална станица код Ј.К.П „Стандард“-а.

Водни режим реке Пек, поред успора због диригованог режима реке Дунав, условљен је пре свега отапањем снега и већих киша у сливу. Нестабилан режим реке Пек проузрокују поплаве у просеку сваких десет година.

На територији општине Велико Градиште налазе се малобројни водотоци који имају бујични карактер (Кисиљевачка река, Чешљевобарска река, Пландиште, Сираковачка река).

Слика 7: Дунав код Великог Градишта

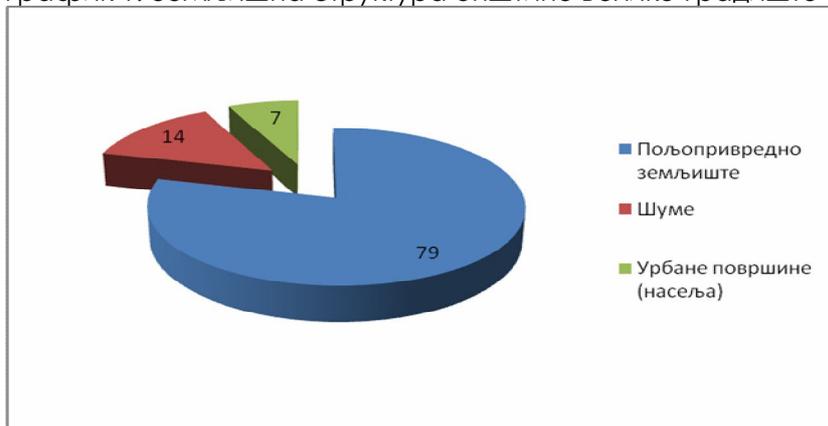
2.3.2 Употреба природних ресурса у садашњости и загађеност

Употреба земљишта

Под пољопривредним површинама се налази 27,000 ха или 79% укупног територијалног фонда, од чега на оранице и баште отпада 54%, а на воћњаке и винограде 25% укупне површине општине Велико Градиште. Општина Велико Градиште је равничарско - ратарски пољопривредни реон. На алувијалним равнинама Дунава и Пека, по заравнима између долина у сливу Кисилевачке реке и на благо нагнутим падинама у оквиру слива Чешљебарске реке претежно се гаје житарице. Под шумом на територији општине Велико Градиште се налази око 5,000 хектара или око 14% територије општине што је знатно мање него што је просек шумовитости у Србије (32%). На овим површинама се налазе деградирани шуме које су под ерозијом, пожаришта и друге деградирани шуме. Неопходно је да се у наредних 20 година пошуми од 3,000 до 5,000 хектара и то на местима где су шуме деградирани и на местима где су процеси ерозије најизраженији.

На западу општине у атарима насеља Сираково и Курјаче експлатише се нафта из бушотина у «Стигу».

График 1: Земљишна структура општине Велико Градиште

Извор: Одсек за привредни и економски развој општине Велико Градиште

Употреба водних ресурса

Пошто се општина Велико Градиште налази на реци Дунав развијено је и рибарство. Постоје 3 Удружења рибара, са рибочуварском службом и школом пецања . Легалних рибара има 38 , уз још 5 легалних рибара који рибаре на бућку. У току задњих 20 - 30 година уочљив је повећан број нелегалног рибалова на реци Дунав. Потребно је водити рачуна да се број прекршиоца у нелегалном рибаловству смањи и да се разноврсност рибљег фонда Дунава и реке Пек одржи и унапреди (квалитативно и квантитативно). Током последњих двадесетак година откривен је велики туристички потенцијал градиштанске општине изградњом брана на дунавском рукавцу и настанком вештачког језера које је названо Сребрно језеро. Језеро је дугачко 14 км и широко

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

око 300 метара и данас представља главну туристичку атракцију на нашем току Дунава. У мањој мери експлатише се шљунак и тресет.

Водоснабдевање и канализациона мрежа

Водоводи су изграђени у насељима: Велико Градиште, Кусиће, Пожежено, Кумане, Тополовник, Триброде, Царевац, Печаница, Камијево и Средњево. У насељу Триброде због превеликог коришћења вештачких ђубрива, пестицида и хербицида у пољопривреди дошло је до загађења подземних вода и локални водовод се не користи за санитарне потребе. Остала насеља се снабдевају из индивидуалних бунара и јавних изворишта. Водоводна мрежа је застарела и нефункционална. Дужина водоводне мреже је 35 км и укупно је прикључено 2,621 домаћинстава. Канализационом мрежом је обухваћен само већи део насеља Велико Градиште. Дужина канализационе мреже је 28 км и 1, 300 домаћинстава је прикључено на њу. Увидом у израђену хидрогеолошку студију потес „Острово“ је веома богат пијаћом водом са капацитетом истражних изворишта 170 л/с, што може обезбедити водоснабдевање од 40, 000 до 50, 000 људи.

Третман чврстог отпада

Процена је да се око 5,400 тона чврстог отпада прикупи у општини Велико Градиште. Градска депонија се налази у атару села Пожежено, а на територији општине се налази 27 дивљих депонија. Прикупљање отпада поверено је од 1. новембра 2009. године конзорцијуму фирми (Spider Serbia, Spider Environmental Services SA i Depo Sistem) на 25 година.

Телекомуникације

Укупан број телефонских прикључака у општини износи 5,645. Постоји АДСЛ мрежа и кабловска ТВ.

Животна средина и загађеност

Непостојање канализационе мреже и неконтролисано испуштање отпадних вода представља озбиљну претњу животној средини. Сребрно језеро је углавном у оквиру II класе речних вода. Постоје периоди када се посебно микробиолошки квалитет воде погорша уз повећан садржај амонијака и других параметара. Услед тога долази до погоршања квалитета воде у селима поред језера, на плажама Сребрног језера и дуж Кисиљевачке реке која се улива у језеро. У муљу Сребрног језера пронађени су и тешки метали.

Највећи еколошки проблем општине Велико Градиште је падавина прашине која долази дефлацијом (издувавањем) са јаловишта рудника Нова Молдава у Републици Румунији. Прашином се загађује читав екосистем (вода, ваздух, земљиште). У прашини су нађени тешки метали: цинк, бакар и кадмијум.

Слика 8: Дунав код Великог Градишта

2.4 Људи: демографија, образовање, људски потенцијал

2.4.1 Демографски трендови

Општина Велико Градиште је по попису из 2002. године имала 20,659 становника са сталним пребивалиштем док је према процени из 2006. године тај број 20,081. Већ дуги низ година природни прираштај има изразито негативне вредности.

Табела 3: Демографски показатељи за општину Велико Градиште

Општина/Регион /Република	Живорођени на 1,000 становника	Умрли на 1,000 становника	Природни прираштај на 1,000 становника
Велико Градиште	8	18	-10
Браничевски регион	8	16	-8
Република Србија	10	14	-4

Извор: Републички завод за статистику

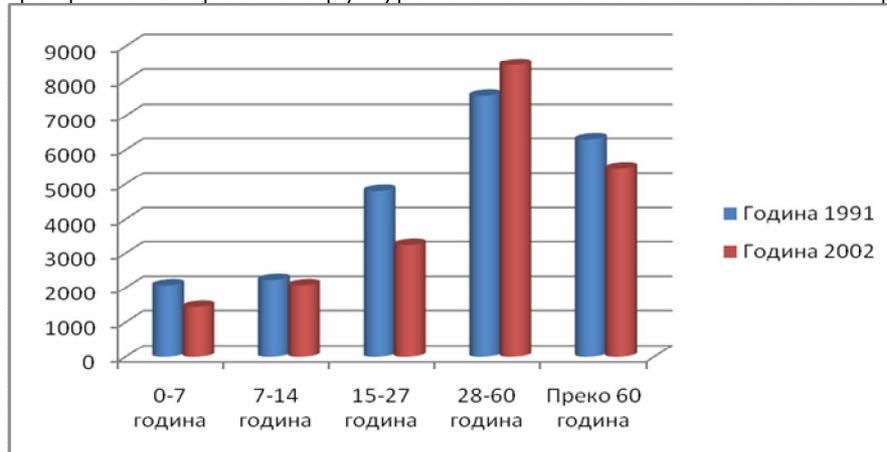
Густина насељености у општини износи 59 становника на 1 км². Густина насељености опада у свим сеоским насељима у општини Велико Градиште. Најмање густине становништва су на најнижим водоплавним теренима поред Дунава где нису постојали повољни природни услови за веће насељавање. Веће густина насељености је на оцедитијим теренима, дуж главних саобраћајница и посебно у долини Пека где су постојали најповољнији услови за пољопривредну производњу. Према дејству миграција на број становника јасно се издвајају две области: Велико Градиште, као место досељавања становништва и сеоска средина са интензивнијим одливом становништва, највише у иностранство. У сеоским насељима миграциона кретања убрзавају опадање становништва, утичу на процес старења, јер се из њих углавном исељава млађе становништво, и нарушавају полну структуру пошто је код жена израженија тежња да пређу у град. У насељу Велико Градиште преовлађује досељено становништво, око 64%, док у селима доминира аутохтоно становништво, око 75%.

Посебан облик миграционих кретања из економских разлога представља одлазак на привремени рад у иностранство. Отпочела су средином 60 - тих година, да би до данас достигла знатне размере. Према попису из 2002. године број лица на привременом раду и чланова њихове породице износио је 5,895 или 22% од укупног становништва у општини. У структури миграната доминира младо становништво, од 25 - 39 година, које се пре одласка из

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

земље бавило пољопривредом. Њиховим одласком нарушена је старосно - полна структура пољопривредног становништва, јавило се веће активирање женског становништва и особа из маргиналних група старости.

График 2: Старосна структура становништва општине Велико Градиште

Извор: Републички завод за статистику

Из графика 2. је видљива тенденција опадања континента становништва старости до 27 година док је у порасту становништво у распону од 28 до 60 година старости што јасно говори о старењу становништва.

Национална припадност : 95% становништва је српске националности, 2% су Власи, 1% Роми и 2% припада осталим националностима.

2.4.2 Образовање

На територији општине постоји Установа за децу предшколског узраста која предшколским васпитањем и образовањем покрива сва насеља. За целодневни боравак деце постоји седам васпитних група , а полудневних има 12. Зграда вртића је површине 1,350 м² са двориштем од 3,5 ара. У вртићу је запослено 37 радника (директор, 26 васпитача и 10 помоћних радника). Вртић је кадровски и технички опремљен да прими 150 - оро деце, а уписано је 200 малишана. Установа нема услове за смештај деце до 2 године старости за чиме постоји велика потреба. Постоје две категорије плаћања услуга вртића: плаћање по пуној цени и деца која су ослобођена од плаћања (свако треће и наредно дете у породици не плаћа услуге вртића).

На територији општине постоје 3 основне школе и то :

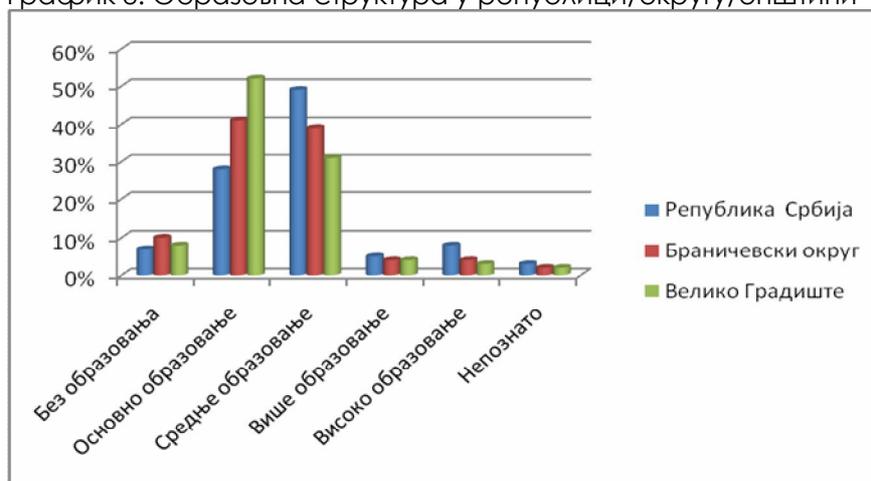
- ОШ "Иво Лола Рибар" у Великом Градишту - Простире се на површини од 5,000 м², изграђена је 1981 године, има 32 учионице, медијатеку, трепезарију, кухињу, зборницу, међупросторе. Школа има аудио и видео надзор, интерни разглас, видео бим, 20 компјутера, 3 телефонске линије, интернет. У 2007. години било је уписано 855 ученика. Кадровску структуру чине: 105 запослена радника од тога 76 наставног особља и 29 ваннаставног. У школи постоје 4 одељења свих осам разреда за децу са посебним потребама. У ова одељења је уписано укупно 32 ученика. У овом виду наставе запослено је 4 дефектолога.
- ОШ «Вук Караџић» Мајиловац - Простире се на површини од 2,997 м². Поседује учионице са кабинетима, библиотеку, зборницу, спортску халу. У овој школској години уписано је 264 ученика. Запослено је 43 радника.
- ОШ « Миша Живановић» Средњево - Простире се на површини од 1,908 м². Учионице као и целокупна зграда су оронули. У току је изградња нове зграде, на којој су обустављени радови већ неколико година због недостатка финансијских средстава. У школској 2009/2010. години уписано је 284 ученика.

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Свака од ових школа има истурена одељења у селима која гравитирају њиховом подручју. Свако треће и наредно дете у породици не плаћа уџбенике.

Средњошколско образовање се одвија у оквиру Средње школе – са више смерова, која уписује сваке године по два одељења за стицање знања у Гимназији општег смера, по једно одељење туристичког техничара, једно мешовито одељење конобар - кувар и једно одељење трговачког смера. Гимназија поседује зграду од 3,500 м² са 17 учионица опремљених са 6 компјутера, интернетом и 2 телефонске линије. Настава је организована у 18 одељења која похађају 530 ученика. Кадровску структуру чине 40 професора и 12 радника – ваннаставног особља. Школа има организовано психолошко - педагошку службу у којој ради социјални радник и педагог.

График 3: Образовна структура у републици/округу/општини

Извор: Републички завод за статистику

Образовна структура у општини велико Градиште је веома неповољна. Висок је удео становништва са завршеном само основном школом (52%) док је удео становништва са високим образовањем (3%) скоро три пута мањи од вредности за републику Србију (8%)

2.4.3 Здравље људи и социјална ситуација

Основну здравствену заштиту и превентиву на подручју општине Велико Градиште обезбеђују: Дом здравља у Великом Градишту, Здравствене станице у Мајиловцу и Средњеву, те Амбуланте у Тополовнику, Макцу, Кисиљеву, Чешљевој Бари, Раму и Затоњу.

Поред здравствене заштите из домена опште праксе од специјалистичких услуга Дом здравља има Гинеколошко одељење, Педијатрију, Ултразвучну дијагностику, Хитну медицинску помоћ, Лабораторијску дијагностику, Санитетски превоз, Патронажну службу и Зубно одељење. Дом здравља поред базних служби, има и службе Медицине рада и Физикалне терапије, а за хоспитализацију се користи Општа болница у Пожаревцу.

Зграда Дома здравља се простире на 2,400 м². Укупно је запослено 122 радника од чега 12 лекара специјалиста (1 лекар опште медицине, 3 интернисте, 1 рендгенолог, 1 специјалиста за плућне болести, 1 физијатар, 1 специјалиста ОРЛ, 1 офтамолог, 2 педијатра и 1 гинеколог). Лекара опште праксе има 8, а стоматолога 7. Медицинских сестара има 65, а стоматолошких техничара 10.

Постоји једна друштвена Апотека са одељењима у Мајиловцу и Средњеву и пет приватних апотека.

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Табела 4: Број становника по једном лекару

општина/округ/република	Број становника по једном лекару		
	2000	2002	2005
Велико Градиште	1,174	1,035	966
Браничевски округ	616	515	493
Србија	399	375	378

Извор: Републички завод за статистику

Из табеле 4. се може видети да је и поред извесног побољшања у периоду од 2000. до 2005. године које је резултовало у смањењу броја становника по једном лекару, тај број у општини Велико Градиште и даље је двоструко већи него вредност у Браничевском округу и скоро три пута већи од просека републике Србије.

Носилац активности из области социјалне заштите на подручју општине Велико Градиште је Центар за социјални рад општина Велико Градиште и Голубац. Основан је Одлуком СО Велико Градиште 30.03.1981. године.

Центар за социјални рад као установа социјалне заштите од посебног интереса у обезбеђењу социјалне сигурности грађана врши следећа јавна овлашћења:

- решава у првом степену о остваривању права грађана утврђених Законом о социјалној заштити и породично-правној заштити.
- Пружа услуге социјалног рада у поступку решавања о тим правима
- Врши исплату новчаних давања утврђених Законом
- Открива и прати социјалне потребе грађана и проблеме у области социјалне и породично правне заштите
- Предлаже и предузима мере у решавању стања социјалне потребе грађана и прати њихово извршење
- Развија и унапређује превентивне активности које доприносе спречавању и сузбијању социјалних проблема
- Подстиче, организује и координира професионални и добровољни хуманитарни рад у области социјалне заштите
- Води евиденцију и документацију о пруженим услугама и предузетим мерама у оквиру своје делатности.

У оквиру система социјалне заштите остварују се следећа права: право на материјално обезбеђење породице, право на туђу помоћ и негу, смештај у установу социјалне заштите и другу породицу, једнократне новчане помоћи и помоћ у природи, а у оквиру породично - правне заштите старатељство за децу, одрасла и остарела лица, усвајање, предлози суду за поверавање деце из ванбрачне заједнице, у бракоразводном спору и виђање деце. Центар за социјални рад се такође бави децом и омладином са поремећајем у понашању, заштитом од злостављања и занемаривања, надзором над вршењем остваривања родитељског права и другим сличним активностима из области социјалне заштите.

Табела 5: Кретање броја корисника социјалних услуга од 2000. до 2006. године

Општина/ Округ/ Република	Испод 18 година				Изнад 18 година			
	2000	2002	2005	2006	2000	2002	2005	2006
Велико Градиште	197	452	341	291	320	353	368	363
Браничевс ки округ	2,048	2,327	2,926	3,288	3,338	3,333	4,442	5,360

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Република Србија		100,58	109,26	112,94	179,93	208,12	220,26	222,80
	85,553	1	8	3	7	3	2	3

Извор: Републички завод за статистику

Праћењем кретања броја корисника уназад неколико година запажа се да се укупан број корисника из године у годину повећава. Повећање броја корисника је условљено друштвено - економском ситуацијом, сиромаштвом, проблемом незапослености, транзицијом која прати незапосленост као и притиском корисника на остваривање права из области проширених права која се финансирају из буџета општине, пре свега једнократних новчаних помоћи.

2.5 Локална економија и тржиште рада:

2.5.1 Макроекономска позиција општине

Општина Велико Градиште у 2000. години бележи национални доходак од 29,972 динара што представља 84% републичког просека у тој години. У наредних пет година успела је да повећа национални доходак чак 215% (са 29,972 на 94,550 динара), али у односу на републички просек у тој години процентуално бележи пад. У 2005.години национални доходак општине Велико Градиште износи 77% републичког просека.

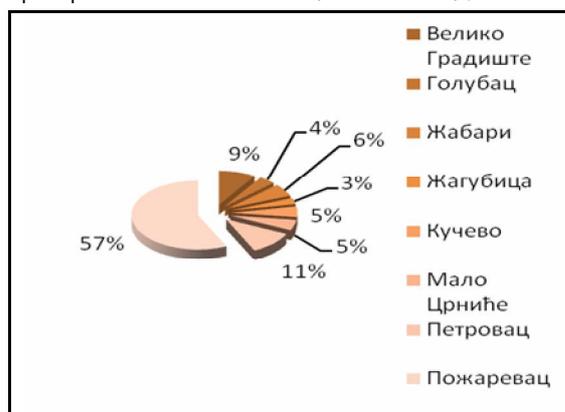
Табела 6: Национални доходак и Бруто друштвени производ

Општина/ Округ/ Република	Национални доходак у динарима		Републички ниво = 100		БДП у динарима по глави становника	Републички ниво = 100
	2000	2005	2000	2005	2005	2005
Велико Градиште	29,972	94,550	84	77	105,546	73
Браничевски округ	20,374	94,803	57	77		
Република Србија	35,492	123,473	100	100	144,109	100

Извор: Републички завод за статистику

Општина Велика Градиште се налази на трећем месту иза општина Пожаревац и Петровац на Млави у учешћу у националном доходу Браничевског округа.

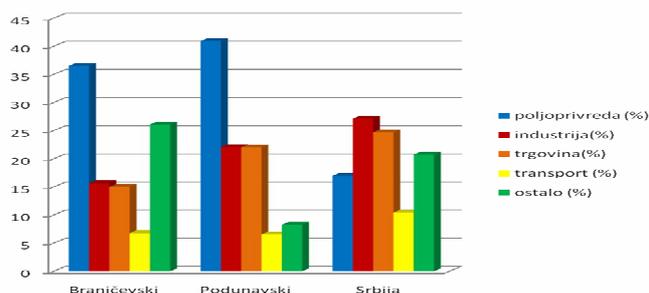
График 4: Учешће националног дохотка по општинама

Извор: Републички завод за статистику

Што се тиче учешћа привредних сектора у стварању националног дохотка у Браничевском округу за период 2002 - 2005, највеће је учешће пољопривреде иако то учешће бележи пад са 43% у 2002. години на 37% у 2005. години. Лоше стање у пољопривреди последњих година и све већи тренд миграције становништва из села у

График 5: Учешће сектора у стварању Националног дохотка

Извор: Републички завод за статистику

У структури националног дохотка према типу својине у 2005. години највеће учешће има приватна својина, што је последица убрзане приватизације последњих година. Овакав тренд је карактеристичан за целу територију Србије.

2.5.2 Предузећа и радна места

У општини Велико Градиште је 2007. године број запослених био 2,680 што је на укупно активно, радно способно становништво 23%. Мали број запослених у општини Велико Градиште последица је слабог пословања и непостојања развијених предузећа. Примећује се пораст запослености лица која самостално обављају делатност и развој предузетничких радњи које упошљавају мали број радника.

Структура запослености по секторима у општини Велико Градиште, коју одликује високо учешће запослених у пољопривреди, показује тренутну неразвијеност других сектора и њихово заостајање за републичким просеком.

Табела 7: Структура запослености у % по секторима

Република/Округ / Општина	Пољо п.	Прерађ. индустрија	Произ. елене рг.	Грађев.	Трговина	Саобр.	Државна управа	Образов.	Здравств.	Туриз.	Остало
Република Србија	4	32	3	6	15	8	5	9	12	2	4
Бранич. округ	5	23	6	5	15	6	6	13	14	3	4
Велико Градиште	13	25	1	6	12	5	8	15	11	3	1

Извор: Републички завод за статистику

Просечна зарада у општини Велико Градиште за 2006. годину је износила 14,467 динара што је био најмањи просек у Браничевском округу и само 67% просека Републике Србије.

Број регистрованих фирми у општини Велико Градиште смањен је у 2006. години у односу на 2000. годину са 590 на 328. Број регистрованих фирми по секторима одговара броју запослених по секторима и највећи проценат је у сектору трговине.

На територији општине Велико Градиште број регистрованих предузетника по правном положају се не разликује у односу на Браничевски округ, највише је независних предузетника док је у погледу власничког положаја највише самосталних радњи.

Најразвијенији сектор је производно - трговински о чему сведочи и листа највећих предузећа на територији општине:

1. ЕСКОМ (138 запослених) производња, кекса, торти и колача
2. ВИВКО (11 запослених) трговина на велико
3. САВИЋ ПРОМ (14 запослених) трговина на мало мешовитом робом

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

4. ТАНКЕР производња хлеба и пецива
5. МИЛИ МЛИН производња млинских производа
6. ДУНАВКА (99 запослених) производња рафинираних уља и масти
7. КОСМО ПРОДУКТ (16 запослених) производња и обрада меса
8. ЧЕЛИК (99 запослених) производња металних конструкција

Главни правац економског развоја општине Велико Градиште у будућности је у јачању односа у јавно - приватном партнерству, а у оквиру постојећег са „Силвер Лејк Инвестмент“, као и привлачење домаћих и страних инвестиција. Предност општине се огледа у јако повољном, туристички привлачном географском положају (коридор 7 - Дунав, улазно - излазна царина, Сребрно језеро), расположивој радној снази, као и слободним привредним објектима и смештајним капацитетима у којима би са малим улагањем могла да отпочне производња. Предност општине је будућа производња здраве хране која заузима све значајније место у земљи и свету.

2.5.3 Незапосленост

У Великом Градишту велика незапосленост је узрок многих проблема као што су миграције становништва и низак природни прираштај. Све више становништва напушта општину и одлази у иностранство у потрази за послом.

Општина Велико Градиште је 2007. године имала стопу незапослености од 17% што ју је у Браничевском округу сврставало на треће место иза општина Голубац и Пожаревац.

Табела 8: Стопа незапослености у општинама Браничевског округа

Општине Браничевског округа	Велико Градиште	Голубац	Жабари	Жагубица	Кучево	Мало Црниће	Петровац на Млави	Пожаревац
Стопа незапослености у 2007 у %	17	18	13	8	11	10	8	18

Извор: Републички завод за статистику

Из табеле 9 се види да је током 2008. године у Браничевском округу и републици Србији дошло до смањења броја незапослених за 4 односно 11 процената док је у истом периоду у општини Велико Градиште повећан број незапослених за 11 процената.

Табела 9: Преглед незапослености 2007. и 2008. године

Округ/ Општина/ Република	Незапосленост септембар 2007				Незапосленост септембар 2008		Однос 2008/2007
	укупно	% жена	% први пут траже посао	% неквили ф.	укупно	% жена	
Браничевски округ	10,126	54%	51%	44%	9,661	54%	- 4%
Велико Градиште	1,148	51%	61%	48%	1,275	51%	+11%
Србија	808,200	54%	52%	37%	726,465	54%	-11%

Извор: Републички завод за статистику

2.5.4 Пољопривреда

Велики удео пољопривредног становништва, и поред смањења у периоду 1991 – 2002, говори о томе да је Велико Градиште пољопривредна општина.

Табела 10: Удео пољопривредног становништва

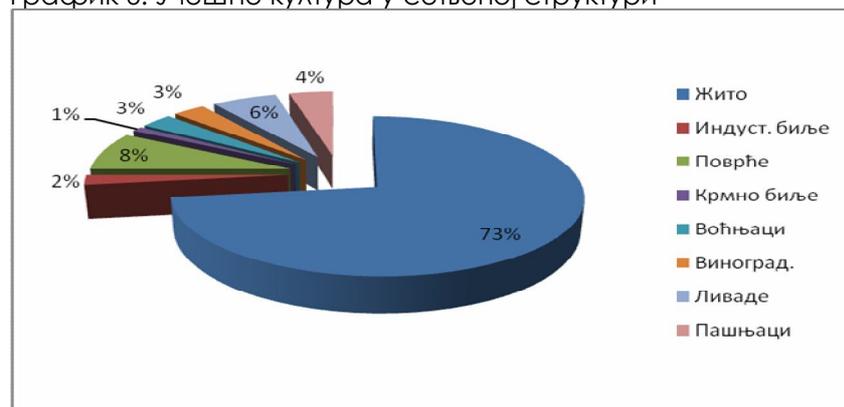
Округ/Општина/ Република	Пољопривредно становништво		Активно пољопривредно становништво		Издравано пољопривредно становништво	
	1991	2002	1991	2002	1991	2002
Браничевски округ	39%	25%	80%	69%	20%	31%
Велико Градиште	53%	40%	79%	68%	21%	31%
Србија	22%	11%	61%	65%	39%	35%

Извор: Републички завод за статистику

Укупна пољопривредна површина у општини Велико Градиште износи 26,640 ха или 79% површине општине од чега су 78% оранице, и то је далеко већи проценат од процента Републике (66%) и Браничевског округа (63%). Поред велике површине плодног пољопривредног земљишта, ту је и незагађена средина као одличан предуслов за производњу здраве хране.

У сетвеној структури доминантно место заузимају површине под житарицама (73%) и на том сегменту су углавном остварени надпросечни резултати мада још увек испод биолошког максимума услед неадекватне обраде земљишта. Потребне агротехничке мере се углавном спроводе само делимично, користи се често и семенски материјал слабијег квалитета, механизација је дотрајала, у заливне системе скоро да се и не инвестира, па резултати великим делом зависе искључиво од временских прилика. Уситњеност парцела и величина поседа су ограничавајући фактор за успешнију производњу (на једно газдинство долази просечно 20 парцела просечне величине 16 ари).

График 6: Учешће култура у сетвеној структури

Извор: Фонд за пољопривреду општине Велико Градиште

Табела 11: Површине и принос ратарских култура
воћарских култура

Култура	Површина (ха)	Принос(т/ха)	Култура	Површина(ха)	Принос(т/ха)
кукуруз	9,805	6	шљива	560	15
пшеница	3,850	3	јабука	160	40
сунцокрет	580	2,7	вишња	60	10
јечам	290	3,	крушка	30	30

Табела 12: Површине и принос

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

соја	150	2,2		ВИНОВА ЛОЗА	900	8
детелине	3,800					

Извор: Аграрни фонд општине Велико Градиште

Из табеле 11. и 12. се може видети да је принос ратарских и воћарских култура на нивоу републичког просека.

Биљна производња подручја представља солидну основу за развој сточарства. У периоду између 2000. и 2005. године дошло је до пада у броју говеда за 32%. У укупном броју говеда краве и стоне јунице учествују са приближно 78% што указује да је говедарство добрим делом усмерено на производњу млека. Број свиња је у истом периоду смањен за 19% док је овчарска производња у порасту за 33%.

Табела 13: Кретање броја стоке у периоду 2002. – 2005.

Округ/ општина/ република	говеда			свиње			овце		
	2002	2005	индекс 2005/ 2002	2002	2005	индекс с 2005/ 2002	2002	2005	индекс 2005/ 2002
Браничев ски округ	63,261	52,404	82	262,320	215,420	96	96,998	97,537	101
Велико Градишт е	7,592	5,144	68	43,427	35,370	81	9,360	12,464	133
Републик а Србија	1,161,50 6	1,096,18 5	94	3,615,19 3	3,211,59 7	89	1,489,47 3	1,609,23 9	108

Извор: Републички завод за статистику

На територији општине Велико Градиште постоје 3 удружења пољопривредних произвођача: Удружење сточара, Удружење овчара и Удружење цвећара и 3 Земљорадничке задруге: „Развитак“ – Мајиловац, „Стиг“ – Курјаче и „Диван“ Макце.

Питањима унапређења пољопривредне производње бави се Аграрни фонд општине као и Регионална агенција за рурални развој која има седиште у Великом Градишту.

2.5.5 Туризам

Општина Велико Градиште је већ афирмисана туристичка дестинација која у сезони окупља око 35,000 посетилаца, са просечним задржавањем од 4 - 6 дана. На тој основи изражен је интерес за улагање, а већ су издефинисане најважније локације:

1. Локација Сребрно језеро – туристичко – спортско - рекреативни центар, хотелског и апартманског типа, са спортским теренима.
2. Локација Рам – викенд насеље на површини 2 - 3 ха.
3. Локација Затоње – викенд насеље на 3 - 4 ха (потребно је извести комплетну инфраструктуру – струја, вода , канализација са био - филтерима, на Сребрном језеру дорада инфраструктуре и путне мреже)
4. Локација ауто - камп Бели Багрем на Сребрном језеру – већ афирмисани садржај ауто - кампа је на површини 50,250м², пошумљен багремом, тополлом, брезом и чини наставак пешачке стазе. Има сопствену плажу, сопствени бунар за снабдевање водом и санитарни чвор.
5. Локација марина – у власништву „Силвер лејка“

Слика 9 и 10: Плаже на Сребрном језеру

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Извор: Туристичка организација општине Велико Градиште

Подручје Дунава односно његово приобаље, заједно са залеђем поседује атрактивне садржаје за домаће и стране посетиоце. Бројни културно - историјски споменици, археолошка налазишта, изузетна атрактивност природних локалитета, богата ловишта, постојеће и нове манифестације, представљају окосницу за перспективни развој туризма.

Природна богатства која су атрактивна за туристе

- Дунав
- Река Пек - доњи ток са ушћем у Дунав,
- Сребрно језеро, дужина 14 км, ширина 0,3 км
- Карпати на левој обали Дунава
- Повољна термичка ружа ветрова на подручју затоњског усека за развој екстремних спортова (параглајдинг, кајт сурфинг, виндсурфинг),
- Ада Чибуклија - Лабудово окно познато по томе што се у њему гнезде неке од веома ретких птица, попут орла белорепана, патке црнке, ласте брегунице, малог и великог корморана. Овде се могу наћи и видре, бизамски пацови и нутрије, а окно које спада међу подручја најбогатија рибом у целом току Дунава сврстано је у први степен заштите по Рамсар листи.
- Богата ловишта на територији од 20,000 ха са зечевима, фазанима, паткама као и велики број дивљачи јелена и дивљих свиња.
- Атрактивни риболовачки терени богати смуђем, сомом, шараном и белом рибом.

Историјско - културне вредности као туристичке дестинације:

- Остаци римског војног логора Ледерата, споменик културе од великог значаја у категорији археолошких налазишта.
- Налазиште Пинкум, названо по истоименој реци Пинкус (Пек). Врхунац развитка доживљава за време владавине цара Хадријана (2 век н.е).
- Рам средњевековно утврђење из времена Бајазита Другог - споменик културе од великог значаја.
- Манастир Нимник који је настао као метох старог манастира Раванице према повељи Кнеза Лазара пре 1389. године односно пре Косовске битке.
- Стара градиштанска чаршија у којој окосницу лепо обликованог трга чине старе зграде са краја 19. века (среско начелство зграда општине, гимназија, библиотека, црква Св. Архангела Гаврила, Царинарница).
- Близина Виминацијума - Римски војни логор и град настао је у 1. и трајао до почетка 7. века.
- Близина Голубачког града - Голубац је средњевековна тврђава, споменик културе од изузетног значаја.

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Слика 11: Дунав и Карпати

Слика 12: Рамска тврђава

Манифестације значајне за туризам

Царевчеви дани – традиционална манифестација посвећена Властимиру Павловићу Царевцу, оснивачу оркестра Радио Београда.

Аласке вечери - традиционална гастрономско - туристичка манифестација која се одржава већ 44 године.

Дани цвећа - привредно туристичка манифестација.

Јепуријада – гастрономско - туристичка манифестација која означава почетак лова на зеца.

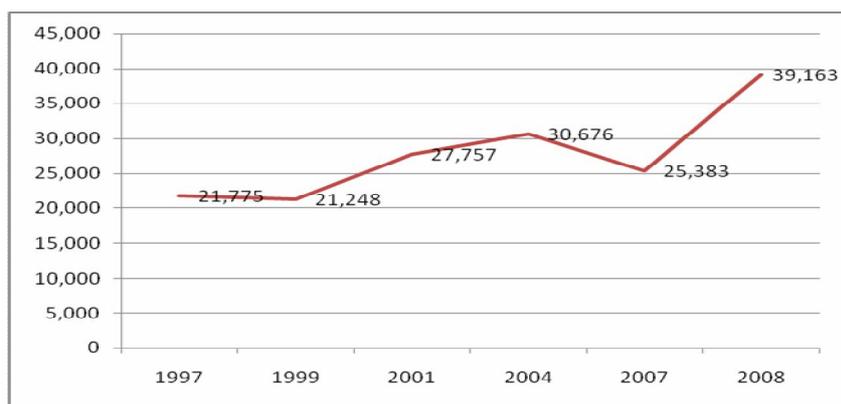
Светски дани музике – обележава се већ десетак година.

СИЛАФЕСТ - међународни фестивал туристичког и еколошког филма.

Пасуљијада - туристичко гастрономска манифестација у циљу очувања и развоја брэнда Пасуљ «Градиштанац».

Смештајни капацитети обухватају: 78 туристичких објеката (75 на Сребрном језеру и 3 у Великом Градишту) са укупно 389 соба (363 на Сребрном језеру и 22 у Великом Градишту) у којима је на располагању укупно 1001 лежај (943 на Сребрном језеру и 58 у Великом Градишту).

График 7: Кретање броја гостију од 1997. до 2008. године

Извор: Републички завод за статистику

Поред уочљиве доминације домаћих туриста приметно је скоро троструко повећање броја страних туриста у 2008. години у односу на 2007. годину.

Табела 14 : Преглед броја ноћења домаћих и страних туриста за 2007. и 2008. годину

Година	2007			2008		
	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни	укупно
Број туриста	31,027	572	31,599	37,849	1,314	39,163

Извор: Туристичка организација општине Велико Градиште

За даљи развој туризма у општини Велико Градиште потребно је развити садржаје за задржавање туриста на овом подручју као што су: Наутички туризам (кајакаштво, једриличарство, веслање, мотонаутика, скијање на води и једрење на дасци); Омладински туризам - понуда задовољава едукативне и рекреативне потребе (културно - историјски садржаји, природни феномени); Пословно конгресни туризам (саветовања, симпозијуми, семинари, конгреси, трибине); Ловни и риболовни туризам (постојећа ловишта и места богата рибом су предуслов за овај вид туризма); Манифестациони туризам (врло је значајно добијање међународне димензије манифестација као и тржишни концепт са ценом, профитом и купцем сваког препознатљивог елемента).

2.6 Анализа постојећих секторских стратегија и програма

У овом тренутку у општини већ постоје секторске стратегије и програми које се реализују и завршавају у наредним годинама. Табела испод представља преглед тих докумената и проблематике на коју се односе.

Постојеће секторске стратегије и програми

Стратегија 1	<p>Назив: Стратегија развоја социјалне политике општине Велико Градиште</p> <p>Датум усвајања: 18.09.2008. године</p> <p>Период: 2008 - 2013</p> <p>Кључна питања на које се односи ова стратегија:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Развој локалних услуга за развој старих лица 2. Јачање капацитета заједнице за квалитетан раст и развој деце 3. Подршка маргинализованим и рањивим групама
Стратегија 2	<p>Назив: Мастер план туристичке дестинације Доње Подунавље</p> <p>Датум усвајања: 2007</p> <p>Кључна питања на које се односи ова стратегија: Анализа и оцена</p>

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

интерних и екстерних потенцијала туризма, до сада забележених активности и процеса у туризму и актера који у њему учествују.

2.7 Анализа институционалног оквира подршке и јавних сервиса

Општином Велико Градиште руководе следеће институције: Скупштина општине (35 одборника), Општинско веће (11 чланова) и Председник Општине. Општинска администрација запошљава 82 службеника. Општина се састоји од 25 месних заједница којима руководе демократски изабрани председници месних заједница.

Постојећа јавна предузећа и јавне институције у општини од важности за стратегију	
Име организације: Општинска управа Велико Градиште	Главне активности: Остваривање потреба грађана Оснивачи: Скупштина Општине Правни облик: Орган јединица локалне самоуправе Број запослених: 82 Основне надлежности: Врши послове изворног делокруга општине, као и поверене послове из оквира права и дужности Републике, утврђене Уставом, Законом и Статутом Принципи финансирања: Буџет Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2008: 719,473 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 63,158
Име организације: ЈП Дирекција за изградњу	Главне активности: 1. Изградња саобраћајница, финансирање, изградња и одржавање некатегорисаних путева, као и улица у насељима на територији општине Велико Градиште 2. Изградња и одржавање инфраструктурних објеката на водоводној и канализационој мрежи у општини Велико Градиште Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавно предузеће Број запослених: 11 Основне надлежности: Развој локалне заједнице Принципи финансирања: Буџет, пројекти Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2008: 97,369 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 1,422,105
Име организације: ЈУ «Културни центар» општине Велико Градиште	Главне активности: К ултурна делатност Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Број запослених: 6 Основне надлежности: Организације културног живота Принципи финансирања: Буџет, сопствена средства Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 69,516 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 10,842
Име организације: Народна Библиотека	Главне активности: Библиотекарска делатност Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Основне надлежности: Издавање књига, пружање услуга корисницима, члановима Принципи финансирања: Буџет, чланарина Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 59,453 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 5,790
Име организације: Туристичка организација	Главне активности: Промоција туризма и туристичких потенцијала на територији општине Велико Градиште Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Број запослених: 3 Основне надлежности: Развој туризма

	Принципи финансирања: Буџет Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 46,421 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 4,422
Име организације: Спортски центар	Главне активности: Организација спортских активности Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Број запослених: 3 Принципи финансирања: Буџет, наплата услуга Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 108,421 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 2,106
Име организације: Центар за социјални рад	Главне активности: Социјална заштита Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Основне надлежности: Заштита деце и омладине, одраслих, старијих лица Принципи финансирања: Буџет, пројекти Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 38,105 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 737
Име организације: ЈКП Стандард	Главне активности: Уређење и одржавање паркова, зелених површина; Уређење и одржавање гробља; Управљање пијацом; Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавно предузеће
Име организације: Дечији вртић «Мајски цвет»	Главне активности: Исхрана, нега, превентивно здравствена заштита, васпитно -образовни рад, укључујући и децу са сметњама у развоју Оснивачи: Општина Велико Градиште Правни облик: Јавна установа Број запослених: 39 Основне надлежности: Остваривање права преко органа управљања и стручних органа у складу са Законом о основном систему образовања и васпитања деце. Принципи финансирања: Буџет, наплата услуга Годишњи оперативни трошкови у ЕУР за 2009: 222,105 Годишњи програмски трошкови у ЕУР за 2009: 71,579

• **Ниво задовољства квалитетом јавних услуга је оцењен просечном оценом 2,5**

Током пролећа 2008 испитивали смо ниво задовољства становништва јавним услугама путем упитника. Резултати 98 обрађених упитника показују следеће:

Услуга	1	2	3	4	5
Вртићи			■		
Основна школа			■		
Образовање одраслих		■			
Здравствене услуге и установе		■			
Уређеност паркова и зелених површина			■		
Игралишта за децу			■		
Уређеност села		■			
Одржавање путне мреже		■			
Доступност и учесталост јавног превоза		■			
Квалитет воде и водоводне - канализационе мреже		■			
Смеће - прикупљање, сортирање и одлагање		■			
Одржавање гробља			■		
Спортски објекти и програми		■			
Библиотека, Музеји и остали културни		■			

догађаји					
Понуда програма за младе					
Јавна безбедност					
Трговачка понуда					
Квалитет услуга општине, информисање					
Рад инспекцијских служби					
Подршка општине невладином сектору					
Расположиве површине за инвестиције предузетника					

На основу обрађених упитника може се видети да су грађани Великог Градишта делимично задовољни услугама вртића и школа, уређеношћу паркова и

игралишта, одржавањем гробља, јавном безбедношћу, трговачком понудом и радом инспекцијских служби. Једва прелазну оцену добиле су активности као што је образовање одраслих, здравствене услуге, комуналне услуге, спортски садржаји, културни садржаји, подршка НВО и активности за привлачење инвестиција.

1-недовољан, 2-довољан, 3-добар, 4-врло добар, 5-одличан

2.8 Буџетски извори

Табела 15: Структура буџетских прихода у милионима динара

Тип прихода	2006	2007	2008	31.10.2009
Порези	116	85	106	110
Донације и трансфери	78	84	103	138
Други приходи	319	86	66	180
Укупно	513	255	275	428

Извор: Одељење за финансије општине Велико Градиште

После периода од 2 године у којима је дошло до пада буџетских прихода у 2009. години је дошло до раста те категорије услед повећања прихода од Донација и трансфера као и услед раста на буџетској позицији Други приходи.

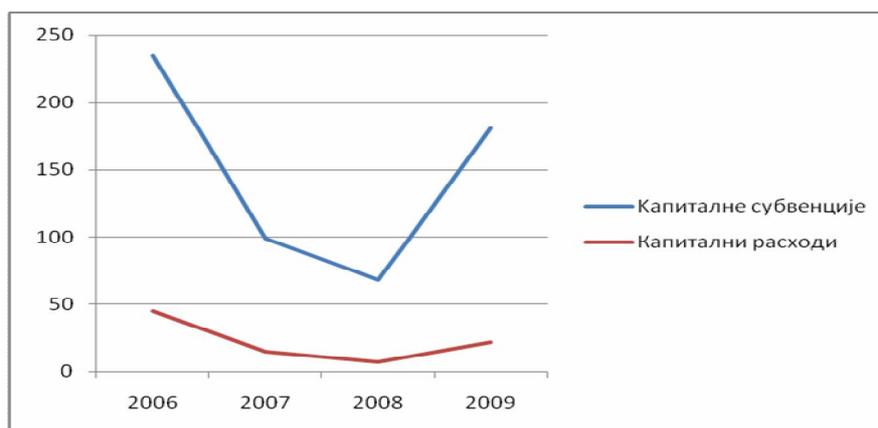
Табела 16: Структура буџетских расхода

Тип расхода	2006	2007	2008	31.10.2009.
Расходи за запослене	59	69	93	108
Коришћење услуга и роба	48	57	77	43
Остали расходи	69	20	22	70
Капитални расходи	279	111	80	207
Укупно	455	257	272	427

Извор: Одељење за финансије општине Велико Градиште

Буџетски расходи бележе раст у 2009. години највише услед значајнијег повећања Капиталних расхода.

График 8: Кретање капиталних субвенција и капиталних расхода

Извор: Одељење за финансије општине Велико Градиште

Карактеристично је да су капиталне субвенције у 2009. години повећане услед већег издвајања средстава за учешће у развојним пројектима.

2.9 SWOT Анализе заједно са главним трендовима и питањима за будућност

SWOT анализа (снаге, слабости, шансе и претње) општине је основни корак у развоју дугорочне развојне стратегије. Заснован је на мишљењу и погледима грађана, политичара и пословних људи као и на аналитичком испитивању тренутне ситуације. У овом поглављу наћи ћете свеобухватан SWOT тренутних предности и недостатака наше општине. Главни SWOT је онда расчлањен на 4 области:

1. Привреда и туризам
2. Пољопривреда и рурални развој
3. Људи (образовање, здравље, социјална питања...)
4. Окружење, енергија, инфраструктура и приступачност.

2.9.1 SWOT анализа општине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Повећан географски положај (Сребрно језеро, Пек, Дунав - коридор 7) • Туристички потенцијал • Добро земљиште у долини Пека за развој повртарства и воћарства, а у Стигу за развој ратарства • Постојећи капацитет за сточарство • Културно историјски споменици (Тврђава, Стара чаршија града, манастири и цркве) • Постојање општинског Услужног центра, Културног центра, Спортског центра • Стабилне и јаке невладине организације • Добри пољопривредни произвођачи 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољна образовна структура и одлив младих • Корупција и бирократија • Пасивност и незаинтересованост за учешће у друштвеном животу • Мали буџет општине • Уситњеност пољопривредних површина и поседа • Дотрајала пољопривредна механизација • Непостојање система за наводњавање • Слаба пошумљеност • Постојање великог броја дивљих депонија • Лоша комунална инфраструктура • Неадекватна повезаност насеља Велико Градиште са Сребрним језером
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

<ul style="list-style-type: none"> • Прекогранична сарадња • Дунавска магистрала и Коридор 7 • Сарадња са дијаспором • Привлачење страних директних инвестиција • Укљученост у Мастер план Доње Подунавље • Пролазак магистралног гасовода кроз општину • Изградња бициклическе стазе од Немачке дужином Дунава • Развој спортског риболова 	<ul style="list-style-type: none"> • Конкуренција других општина • Неусклађен развој општина у Србији • Постојање монопола у пољопривреди • Строги европски стандарди у пољопривреди и туризму • Лоша кредитна политика • Загађење из јаловишта рудника бакра и цинка Нова Молдава • Актуелизовање пројекта изградње нуклеарне централе у Раму
---	---

2.9.2 SWOT: Привреда и туризам

ШАНСЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Географски положај (Сребрно језеро, Пек, Дунав) • Водни ресурси и пољопривредно земљиште • Положај Великог Градишта на коридору 7 • Близина Београда • Иницијатива за развијање индустријске зоне • Могућност искоришћења постојећих капацитета - погони који нису у функцији • Велики број људи који траже посао 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољна образовна структура • Одлив младих • Корупција • Лоша комунална инфраструктура • Недостатак финансијских средстава (мали буџет општине) • Нема предузетничког духа
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Приватизација • Прекогранична сарадња • Близина ЕУ • Приступ европским фондовима • Дунавска магистрала и коридор 7 • Привлачење страних директних инвестиција 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка ситуација у земљи и свету • Низак стандард потенцијалних корисника • Конкуренција • Неусклађен развој општина у Србији (фаворизовање појединих општина) • Глобална криза • Неусклађени прописи

2.9.3 SWOT: Пољопривреда и рурални развој

ШАНСЕ	СЛАБОСТИ
-------	----------

<ul style="list-style-type: none"> • Географски положај • Добри произвођачи поврћа у Триброду, Царевцу и Кусићу • Добри произвођачи ратарских усева у Мајиловцу, Курјачу и осталим стишким селима • Добри прозвођачи цвећа у Кусићу • Велики број људи који се бавио сточарством, који и даље желе да рада само да се обезбеди откуп • Квалитетно земљиште у долини Пека за развој повртарства и воћарства, а у Стигу за развој ратарства • Постојећи капацитет за сточарство 	<ul style="list-style-type: none"> • Уситњеност парцела и поседа • Дотрајала механизација • Неорганизован откуп производа • Недовољна организованост општине на едукацији становништва • Непостојање система за наводњавање
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Отварање кланица • Боља расподела субвенција • Отварање фабрике за прераду воћа и поврћа • Отварање велике пијацие за Румуне, као некад што је био Житни Трг за извоз жита, у стилу „кванташке пијацие“ за воће, поврће, ратарске усева и стоку • Сарадња и близина Румуније (без царина). Цене у суседним земљама су много више него код нас и то: поврћа, воћа, цвећа и ратарских усева 	<ul style="list-style-type: none"> • Монопол у промету репроматеријала • Монопол у откупу производа • Одлив становништа • Строги европски стандарди • Лоша кредитна политика • Непостојање загарантоване цене

2.9.4 SWOT: Људи (образовање, здравље, социјална питања..)

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Људски ресурси • Млади • Постојање општинског Услужног центра • Постојање Културног центра • Постојање Спортског центра • Стабилане и јаке невладине организације • Ангажовање људи, волонтера, кроз разне пројекте 	<ul style="list-style-type: none"> • Пад natalитета • Одлив младих • Корупција • Пасивност и незаинтересованост за учешће у друштвеном животу • Неповерљивост • Непостојање програма за самозапошљавање • Непостојање медија • Небрига за маргинализоване групе • Појачана агресивност код деце
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Прекогранична сарадња • Близина ЕУ • Сарадња са дијаспором • Приступ европским фондовима 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка ситуација у земљи и свету • Глобална криза

2.9.5 SWOT: Окружење, енергија, инфраструктура и приступачност

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
--------------	-----------------

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

<ul style="list-style-type: none"> • Географски положај (Сребрно језеро, Пек, Дунав) • Водни ресурси • Царина • Граница • Дунав као пловни пут • Близина Београда 	<ul style="list-style-type: none"> • Лоша инфраструктура (комунална) • Лоша комуникација на Дунаву (недостатак флоте) • Неадекватни инфраструктурни објекти • Лоша путна мрежа • Деградиране шуме и недовољна пошумљеност општине • Велики број дивљих депонија
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Пролазак магистралног гасификационог вода • Близина ЕУ • Изградња бицикличке стазе (од Немачке дужином Дунава) • Дунавска магистрала • Спортски риболов 	<ul style="list-style-type: none"> • Неусклађен развој општина у Србији (фаворизовање појединих општина) • Глобална криза • Загађење из јаловишта рудника бакра и цинка Нова Молдава • Актуелизовање пројекта изградње нуклеарне централе у Раму

2.10 Закључци: конкурентне предности, главни трендови, могуће интервенције

Засновани на социо економској, анализи животне средине и SWOT анализи, размотрени су следећи главни правци и могућности деловања у општини Велико Градиште

- **Закључак 1:** Дobar географски положај, Дунав, Сребрно језеро и Пек, успостављено јавно - приватно партнерство, постојећи културно - историјски садржај, археолошка налазишта, богата ловишта као и бројне културне, туристичке и гастрономске манифестације представљају окосницу развоју туризма. За даљи напредак ове приоритетне гране привреде неопходно је изградити туристичку инфраструктуру, супраструктуру, професионално и финансијски подржати организациону структуру (пре свега Туристичку организацију Велико Градиште) и дати подстицај развоју свести становништва у области сеоског туризма. Такође, погранични положај општине даје могућност да се кроз прекограничну сарадњу додатно проширује туристичка понуда што води стварању еуро - региона.
- **Закључак 2:** Недовољно искоришћени природни ресурси погодују развоју пољопривреде. Неопходно је повећати конкурентност пољопривреде која је ниска због мале величине газдинстава и старе механизације. Дати подршку удруживању, активирати пољопривредне произвођаче у циљу развоја органске производње хране, покренути приватизоване постојеће пољопривредне и прерађивачке капацитете, као и постицати развој удружења и задруга.
- **Закључак 3:** Зауставити миграције и пружити шансу за рад младима, али и пружити социјалну помоћ старима. Општина Велико Градиште је без обзира на могућности развоја туризма, рурална општина која је тренутно неатрактивна за живот младих. Треба усмерити

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

пажњу на развој предузетништва у сеоском туризму, еко пољопривреди и мањим занатима како би се решио проблем незапослености и подстакло активно укључење жена. С друге стране, треба ојачати структуре социјалне и здравствене заштите како би старо и социјално угрожено становништво дошло до адекватних третмана.

- **Закључак 4:** Велики проблем у општини Велико Градиште представља лоша комунална инфраструктура. Неопходно је изградити канализациону и водоводну мрежу у насељима, као и капацитете за пречишћавање отпадних вода. Као проблем у овој области јавља се и нерешено питање одлагања чврстог отпада. Непходна је санација и рекултивација постојећег сметлишта и уклањање дивљих депонија са територије целе општине.

Стратегија: Визија, мисија, циљеви и приоритети

Тиком израде Локалне стратегије одрживог развоја дефинисана је визија којој се тежи, односно како би требало у најкраћем да изгледа општина Велико Градиште за 10 - 15 година. Такође је дефинисана мисија или начини деловања како би се до визије стигло и вредности које ће бити поштоване на том путу развоја.

2.11 Визија

Велико Градиште - еколошка општина са развијеном економијом заснованој на туризму и пољопривреди, која обезбеђује услове за рад и добар живот.

2.12 Мисија и вредности

Мисија

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Општина Велико Градиште ће развијати пољопривреду и туризам уз очување животне средине и развој инфраструктуре, подижући предузетничку и еколошку свест и знања становништва у циљу стварања препознатљивог имена.

Вредности

- Функционалност правног система и смањење корупције
- Очување животне средине
- Очување и максимално коришћење природних и људских ресурса
- Равномеран развој целе територије
- Правичност
- Транспарентност
- Компетентност
- Економска оправданост

2.13 Стратешки Циљеви, Приоритети и Мере

Циљевима и приоритетима желимо јасније да прикажемо правце развоја у наредне 4 године. У циљу реализације визије, наша заједница је поставила 2 стратешка циља и 7 приоритетних подручја (основе развоја).

Слика 10: Наша стратегија

Велико Градиште - еколошка општина са развијеном економијом заснованој на туризму и пољопривреди која обезбеђује услове за рад и добар живот.

3 Приоритетне области и мере деловања

3.1 Приоритетна област 1: Проширење туристичке понуде

3.1.1 Мера 1.1. Унапређење Сребрног језера као туристичке дестинације

Опис	Подизање потенцијала и капацитета овог, већ препознатљивог туристичког производа допринеће даљем развоју туризма и пратећих грана.	
Индикатор	2009	2014+2
Број умрежених пансиона	-	50
Покривеност општине	20%	60%

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

туристичком сигнализацијом		
-------------------------------	--	--

3.1.2 Мера 1.2. Припрема Пека за туристичку дестинацију

Опис	Потенцијал који пружа река Пек и приобаље могу се искористити кроз стварање услова за бављење различитим видовима туризма у тој области.	
Индикатор	2009	2014+2
Пројектна документација за уређење плаже	-	Припремљена
Процент уређење инфраструктуре	-	15%

3.1.3 Мера 1.3. Увођење Рамске тврђаве у туристичку понуду

Опис	Историјски туризам на подручју читавог Браничева има велику шансу. Отуда и активности усмерене ка привлачењу туриста ка Рамској тврђави имају своје пуно оправдање.	
Индикатор	2009	2014+2
Осветљење на Рамској тврђави	-	У функцији
Прилаз до Рамске тврђаве	Неадекватан прилаз	Рамска тврђава приступачна и за возила и за пешаке
Визиторски центар	-	У функцији
Број посилаца Рамске тврђаве	500	1,500

3.1.4 Мера 1.4. Враћање Старе чаршије у првобитно стање у циљу туристичке понуде

Опис	Даље ширење туристичке понуде општине Велико Градиште немогуће је без реновирања Старе чаршије која би требало да постане центар ресторанске и занатске понуде.	
Индикатор	2009	2014+2
Пројектна документација за уређење Старе чаршије	-	Припремљена

3.1.5 Мера 1.5. Стављање културе у функцију економског развоја

Опис	Поред манифестационг, спортског и историјског туризма своје место у туристичкој понуди требало би да има и богат културни садржај.	
Индикатор	2009	2014+2
Делатности у главној улици	Нерегулисане и неадекватне	Пешачка зона са јасно дефинисаним делатностима и активностима усмереним ка привлачењу туриста
Сликарска колонија, галерија и демонстрација старих заната	-	У функцији

3.1.6 Мера 1.6. Развој сеоског туризма

Опис	Поред манифестационг, спортског и историјског туризма своје место у туристичкој понуди требало би да има и	
------	--	--

сеоски туризам.		
Индикатор	2009	2014+2
број обучених пољопривредника	/	30
број регистрованих домаћинстава	-	10

3.2 Приоритетна област 2: Стварање амбијента за задржавање и привлачење младих у општини

3.2.1 Мера 2.1. Побољшање услова за развој бизниса

Опис	Формирањем и оспособљавањем институција, које би имале за циљ да помажу отпочињање пословне активности за све категорије становништва, створили би се услови за бржи економски развој.	
Индикатор	2009	2014+2
Број новопокренутих породичних бизниса	-	15
Број пројеката реализованих под вођством Одсека за развој	-	20

3.2.2 Мера 2.2. Стварање услова за запошљавање маргинализованих група

Опис	Мера је усмерена ка већем укључивању свих маргинализованих група у привредне токове и самим тим поправљање ове социјалне и економске ситуације ових група.	
Индикатор	2009	2014+2
Број лица обучених у Заштитној радионици за лица са посебним потребама	-	50
Број запослених лица са посебним потребама	-	10

3.2.3 Мера 2.3. Подизање нивоа образовања

Опис	Модел доживотног учења, преквалификација и стицања нових знања и вештина неминовни су у новонасталом времену.	
Индикатор	2009	2014+2
Број лица обучених у Центру за доживотно образовање	-	200

3.3 Приоритетна област 3: Модернизација и стандардизација пољопривреде

3.3.1 Мера 3.1. Оснивање асоцијације пољопривредних произвођача

Опис	Систематичан план рада Аграног фонда предуслов је за веће опредељивање средстава за рад те институције.	
------	---	--

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

Индикатор	2009	2014+2
Катастар пољопривредног земљишта	Неажуриран	Ажуриран и служи као основа за рад са пољопривредницима
Средњорочни план развоја асоцијације	Не постоји	Доноси се сваке 4 године

3.3.2 Мера 3.2. Подстицање удруживању и сертификацији

Опис	Заједнички наступ пољопривредника кроз удужења, задруге, кооперације и друге видове сарадње једини је пут за опоравак пољопривреде.	
Индикатор	2009	2014+2
Процент пољопривредника обухваћених видовима удруживања	5%	20%
Број пољопривредника обучених за стандардизацију пољопривредне производње и производа	-	100
Број пољопривредника обучених за сеоски туризам	-	30

3.4 Приоритетна област 4: Побољшање инфраструктуре

3.4.1 Мера 4.1 Изградња и проширење водоводне мреже

Опис	Нерешено питање водоснабдевања представља озбиљну препреку за развој свих грана привреде, а посебно туризма ког не може бити без квалитетне воде у потребним количинама.	
Индикатор	2009	2014+2
Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	2,621	4,000

3.4.2 Мера 4.2 Изградња и проширење канализације

Опис	Проширење канализационе мреже и решавање проблема отпадних вода предуслови су за елиминисање фактора загађења земљишта и вода у општини Велико Градиште.	
Индикатор	2009	2014+2
Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу	1,300	1,800

3.4.3 Мера 4.3 Санација постојећих и изградња нових локалних путева

Опис	Повезивање свих насеља на територији општине асфалтним коловозом и санација оштећених коловоза стварају могућност за равномеран развој читаве општине.	
Индикатор	2009	2014+2

Дужина локалних путева под туцаником	23 км	5 км
--------------------------------------	-------	------

3.4.4 Мера 4.4 Реконструкција и доградња електроуређе

Опис	Подизањем капацитета постојеће НН мреже и проширењем линија омогућује се даљи развој привреде и побољшава се квалитет живота грађана.	
Индикатор	2009	2014+2
НН мрежа на дрвеним стубовима	40%	20%
Процент реконструисаних трафо - станица	-	15%

3.5 Приоритетна област 5: Очување природних ресурса

3.5.1 Мера 5.1. Заштита животне средине од постојећих загађивача

Опис	Спречавање загађења воде, земљишта и ваздуха један су од важних предуслова за достизање визије коју је општина Велико Градиште зацртала, а то је да буде еколошка општина.	
Индикатор	2009	2014+2
Катастар загађивача	-	У функцији
Број дивљих депонија	42	5

3.5.2 Мера 5.2. Одржива експлоатација природних ресурса

Опис	Домаћинско газдовање воденим, земљишним и ваздушним ресурсима спречиће даље уништавање средине попут оног насталог због сече шума и загађивања водотокова.	
Индикатор	2009	2014+2
Нове површине под шумом у Пожеженској пешчари	250 ха	300 ха
База података о обновљивим изворима енергије	-	У функцији

3.6 Приоритетна област 6: Подизање нивоа социјалне заштите

3.6.1 Мера 6.1. Увођење нових услуга у области социјалне заштите

Опис	Подизањем социјалних услуга на виши ниво може се ублажити све тежа економска и социјална ситуација рањивих категорија становништва.	
Индикатор	2009	2014+2
Број старијих и хендикепираних лица обухваћених програмом Помоћи у кући	-	200
Број припремљених дневних оброка у Народној кухињи	-	50
Број младих којима је пружена услуга Саветовалишта за младе	-	500

3.7 Приоритетна област 7: Унапређење локалне самоуправе

3.7.1 Мера 7.1 Израда и усвајање стратешких докумената

Опис	Доношењем стратешких докумената из ове области регулисале би се зоне будуће градње објеката свих намена.	
Индикатор	2009	2014+2
Просторни план општине	донета Одлука о приступању израде	усвојен Просторни план
План генералне регулације	донета Одлука о приступању израде	усвојен План генералне регулације

3.7.2 Мера 7.2 Увођење нових услуга у општинској управи

Опис	Увођењем нових услуга, подиже се ниво пружених услуга становништву и доприноси се квалитенијем и бржем задовољавању њихових потреба.	
Индикатор	2009	2014+2
Мини услужни центри по МК	-	3
Инфо/кол центар	-	У функцији

4 Интер – секторске теме

Путем табеларног приказа дат је утицај предложених мера у оквиру приоритета на аспекте пола и једнакости (родне равноправности) и смањење сиромаштва.

4.1 Пол и једнакост (родна равноправност) и смањење сиромаштва

Приоритет	Мера	Усклађеност са приоритетима националне стратегије за смањење сиромаштва				Аспект родне равноправности: доношење одлука, економски развој	Социјална укључивост: потенцијални трошак/ добит од мере
		Повећана могућност запошљавања (предузетништво и МСП)	Повећана ефикасност социјалне заштите и подршке (већа покривеност и квалитет)	Побољшана здравствена заштита угрожених група (примарна и превентивна)	Побољшано образовање угрожених група (укључености и тржишна оријентација)		
1. Проширење туристичке понуде	1.1 Унапређење Сребрног језера као туристичке дестинације	+	0	0	+	0	+
	1.2 Припрема Пека за туристичку дестинацију	+	0	0	+	0	+
	1.3 Увођење Рамске тврђаве у туристичку понуду	+	0	0	+	0	+

	1.4	Враћање Старе чаршије у првобитно стање у циљу туристичке понуде	+	0	0	+	0	+
	1.5	Стављање културе у функцију економског развоја	+	0	0	+	0	+
2. Стварање амбијента за задржавање и привлачење младих у општини	2.1	Побољшање услова за развој бизниса	+	0	0	+	+	+
	2.2	Стварање услова за запошљавање маргинализованих група	+	+	0	+	+	+
	2.3	Подизање нивоа образовања	+	0	+	+	+	+
3 Модернизација и стандардизација пољопривред	3.1	Унапређење Аграрног фонда	+	0	0	+	+	+
	3.2	Подстицање удруживању и сертификацији	+	0	0	+	+	+
4. Побољшање инфраструктуре	4.1	Изградња и проширење водовodne мреже	+	+	+	+	+	+
	4.2	Изградња и проширење канализације	+	0	+	0	0	+
	4.3	Санација постојећих и изградња нових локалних путева	+	0	0	0	0	+
	4.4	Реконструкција и доградња електромреже	+	0	0	0	0	+
5. Очување природних ресурса	5.1	Заштита животне средине од постојећих загађивача	+	0	+	0	0	+
	5.2	Одржива експлоатација природних ресурса	+	0	0	+	+	+
6. Подизање нивоа социјалне заштите	6.1	Увођење нових услуга у области социјалне заштите	+	+	+	+	+	+

7. Унапређење локалне самоуправе	7. 1	Израда и доношење стратешких докумената	+	+	0	0	+	+
	7. 2	Увођење нових услуга у општинској управи	+	+	0	0	+	+

(+ усклађено/позитивна веза) (0 нема утицаја) (- негативан утицај)

4.2 Животна средина и просторно и урбано планирање

Путем табеларног приказа дат је утицај предложених мера у оквиру приоритета на аспекте очувања животне средине и просторног и урбаног планирања.

Приоритет	Мера	Утицај на коришћење земљишта и инфраструктуру	Утицај на очување животне средине	Утицај на просторно и урбано планирање	Утицај на природно и културно наслеђе	Потенцијална штета/корист акције за животну средину	
1. Проширење туристичке понуде	1. 1	Унапређење Сребрног језера као туристичке дестинације	+	+	+	+	
	1. 2	Припрема Пека за туристичку дестинацију	+	+	+	+	
	1. 3	Увођење Рамске тврђаве у туристичку понуду	+	+	+	+	
	1. 4	Враћање Старе чаршије у првобитно стање у циљу туристичке понуде	+	+	+	+	
	1. 5	Стављање културе у функцију економског развоја	+	0	0	+	+
2. Стварање амбијента за задржавање и привлачење младих у општини	2. 1	Побољшање услова за развој бизниса	+	0	0	0	+
	2. 2	Стварање услова за запошљавање маргинализованих група	0	0	0	0	0
	2. 3	Подизање нивоа образовања	+	0	0	+	+
3 Модернизација	3. 1	Унапређење Аграрног фонда	0	0	0	0	0

а и стандардизација пољопривреде	3.2	Подстицање удруживању и сертификацији	0	0	0	0	0
	4.1	Изградња и проширење водоводне мреже	+	+	+	+	+
4. Побољшање инфраструктуре	4.2	Изградња и проширење канализације	+	+	+	+	+
	4.3	Санација постојећих и изградња нових локалних путева	+	+	+	+	+
	4.4	Реконструкција и доградња електромреже	+	0	0	0	+
	5.1	Заштита животне средине од постојећих загађивача	+	+	+	+	+
5. Очување природних ресурса	5.2	Одржива експлоатација природних ресурса	+	+	+	+	+
	6.1	Увођење нових услуга у области социјалне заштите	0	0	0	0	0
7. Унапређење локалне самоуправе	7.1	Израда и доношење стратешких докумената	+	+	+	+	+
	7.2	Увођење нових услуга у општинској управи	0	0	+	+	+

(+ усклађено/позитивна веза) (0 нема утицаја) (- негативан утицај)

5 Имплементација

Израда документа Стратегије локалног одрживог развоја општине Велико Градиште 2010 -2014. године и његово усвајање од стране Скупштине није крај процеса. То је почетак његовог најтежег дела – имплементације, односно спровођење активности ради постизања задатих циљева. То је обавеза према нашим становницима и грађанима.

Имплементација Локалне стратегије одрживог развоја је поверена **Одсеку за развој** у саставу Одељења за финансије, привреду и развој.

Партнерска тела (Партнерски савет и Радне групе) задужене су за стратешка и саветодавна питања, док су пројектни тимови и Одсек за развој **оперативна тела** за имплементацију стратегије и пројеката.

Језгро стратешког тима је реорганизовано у Одсек за развој под одговорношћу руководиоца Одсека.

Тела одговорна за надгледање имплементације стратегије су Партнерски савет и радне групе.

Одсек за развој, треба да извештава Партнерски савет на сваких шест месеци (а по потреби и тромесечно), а најмање једном годишње Скупштину општине о напредовању спровођења Локалне стратегије одрживог развоја.

Кроз усклађивање и имплементацију стратегије, листа пројеката ће се проверавати, мењати и допуњавати сваке године.

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште се сматра главном основом за буџет, просторно планирање као и друге секторске програме.

5.1 Институционални оквир

- **Партнерски савет**

Партнерски савет је највише партнерско тело и непосредно је везан за садржај и имплементацију Локалне стратегије одрживог развоја. Партнерски савет удружује јавни сектор, цивилни сектор, предузећа и институције локалне самоуправе.

Задаци Партнерског савета:

- Усклађује стратешке правце и пројекте
- Размењује идеје
- Предлаже институционални оквир и механизме имплементације
- Формира радне групе за имплементацију за области које покрива стратегија
- Надзире имплементацију Локалне стратегије одрживог развоја

- **Радне групе** - по 1 за сваку приоритетну област

Радне групе удружују најважније актере на локалу из појединачних области. Њихова сврха је праћење имплементације стратегије у појединачној приоритетној области, усклађивање области, размењивање информација и заједничко решавање актуелних проблема. У сарадњи са Одсеком за развој, радне групе формирају и пројектне тимове за припрему и имплементацију заједничких пројеката из ове стратегије. Радне групе на предлог Одсека за развој именује Партнерски савет. Председник радне групе је истовремено и члан Партнерског савета. Координатор радне групе је члан радне групе, који је уједно и стручњак из дате области. Сваку радну групу оперативно прати програм менаџер из Одсека за развој (координатор радне групе).

- **Пројектни тим** - привремени тимови за стратешке пројекте локалне самоуправе

Пројектни тимови се успостављају привремено и када за то постоји потреба. Пројектни тим формирају заједно Радна група и Одсек за развој. Пројектни тим чине 3 - 4 члана из организација које су директно заинтересоване за извођење и финансирање појединачног пројекта. Њихов задатак је израда предлога пројекта, тражење финансијских средстава и извођење пројекта. Вођа пројектног тима је један од чланова Пројектног тима. Административне послове води представник организације која ће бити носилац пројекта.

- **Одсек за развој, као саставни део Одељења за привреду, финансије и развој** - стручна подршка реализацији стратегије

Локална развојна институција- Одсек за развој, биће одговоран за спровођење и праћење спровођења Локалне стратегије одрживог развоја општине Велико Градиште (2010 - 2014).

Одсек за развој ће радити на пројектно - оријентисаним принципима, и имаће задатак да повезује све капацитета и актере локалне самоуправе, да их усклађује и стави у функцију развоја и то у оквиру 5 области предвиђених стратегијом:

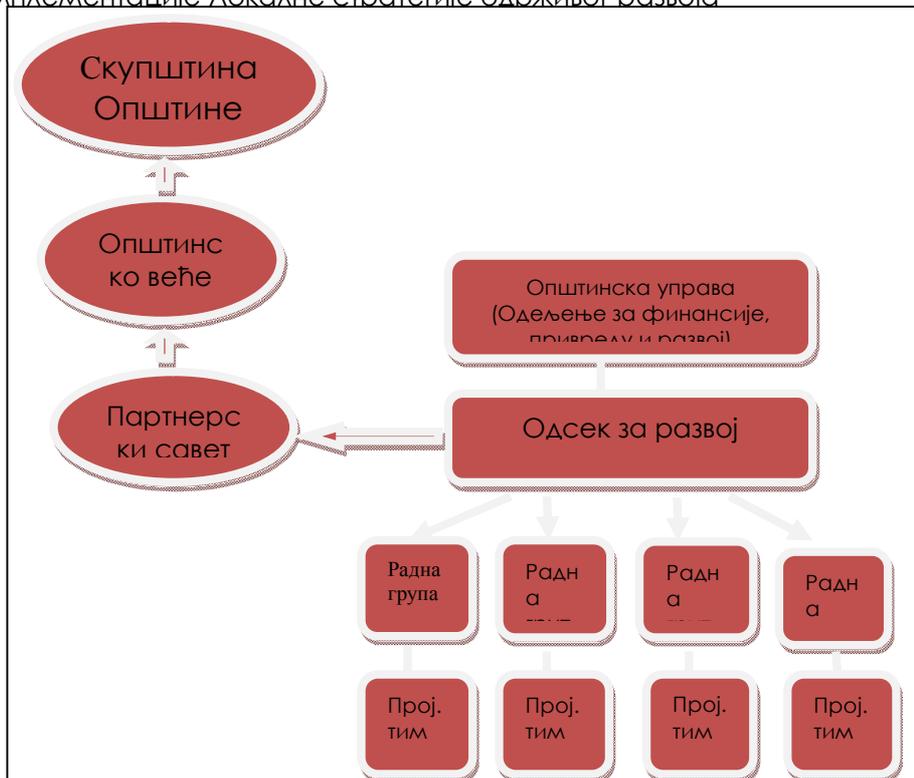
- Инфраструктура и заштита животне средине
- Привреда
- Туризам
- Пољопривреда
- Људски ресурси и социјална заштита

У исто време, Одсек за развој ће бити користан свим институцијама, привреди и грађанству, пружањем информација, стручном подршком и подстицањем локалног идентитета општине Велико Градиште.

Задаци Одсека за развој:

- Развијање и подршка партнерству: институционалне сарадње, партнерство на регионалном, националном и међународном нивоу, сарадња између јавног, привредног, НВО сектора на реализацији развојних пројеката у циљу локалног развоја
- Поспешивање целокупног развоја локалне самоуправе
- Припрема и спровођење развојних пројеката
- Проналажење домаћих и међународних финансијских средстава за финансирање пројеката.

Шема имплементације Локалне стратегије одрживог развоја

Локална стратегија одрживог развоја општине Велико Градиште

5.2 Међуопштинска и међународна сарадња

Савремена локална самоуправа, као и привреда, треба да је отворена према суседним, регионалним али и међународним територијама. У наредним годинама очекује се повећање средстава из фондова Европске Уније за међународну сарадњу, због чега је потребно што пре започети са јачањем постојећих и развијањем нових контаката.

Сарадња се односи на више нивоа:

- сарадња локалне самоуправе са другим општинама и градовима у земљи и иностранству
- сарадња са НВО, предузећима и институцијама у земљи и иностранству.

Сврха сарадње:

- размена искустава
- праћење трендова развоја
- развој заједничких пројеката за реализацију Стратегије одрживог развоја општине Велико Градиште и аплицирање за различите фондове (у земљи и иностранству)
- размена кадрова

5.3 Мониторинг и евалуација

Партнерски савет је одговорно тело за **надгледање** постигнутих резултата. Надгледање ће ићи на два нивоа:

Ревизија Стратегије: мониторинг индикатора на нивоу мера. Годишњи извештај који садржи анализу и закључке доставиће се председнику, партнерском савету и скупштини општине до краја јуна за претходну годину. Извештај мора укључити дефиницију индикатора, њихове историјске вредности у претходним годинама, њихове тренутне и циљане вредности. Извештај би требао представљати улазне податке за ревизију вишегодишњег акционог плана као и за планирање буџета.

Надгледање пројекта (Акциони план): тиче се надгледања напретка у спровођењу пројеката који су предложени у вишегодишњем акционом плану. Углавном се фокусира на благовремени развој пројекта и проверу зрелости пројекта као и на обезбеђивање финансијских средстава за главне пројекте.

Сваке године, након допуне вишегодишњег акционог плана и усвајања општинског буџета, све јединице и одељења које руководе одређењим пројектима, морају да доставе координаторима нацрт пројекта укључујући план за мониторинг и евалуацију за сваки појединачно. Координатор сазива редовни састанак пројектних менаџера на месечном нивоу. Прелазна евалуација ће се урадити 2011. године, а ех-пост након завршетка периода за који је рађена стратегија.

5.4 Јавност и информисање

О информацијама везаним за имплементацију Локалне стратегије одрживог развоја општине Велико Градиште јавност ће бити благовремено информисана у складу са динамиком планираних активности, уз помоћ локалних ТВ и радио станица, новина, билтена, јавних трибина и сл. За односе са јавношћу биће задужен координатор Локалне стратегије одрживог развоја. Приликом информисања грађана о актуелностима везаним за Стратегију одрживог развоја општине Велико Градиште, грађанима ће се уједно и упутити позив да узму активно учешће у реализацији постојеће Стратегије и њеном иновирању предлагањем нових идеја.

6 Литература

- Водич за општинско развојно планирање, МСПНЕ Програм, Октобар 2007
- Општински развојни програм, Elaboration of the municipal strategic development plan document, methodology and approach, MSP, Новембар 2007
- The led toolkit, VNG international

- The manual of Strategic planning for local economic development, A Resource Guide for local governments and civil society organizations, William Trousdale, UN-HABITAT, Ecoplan International, Inc., November 2003

7 Прилози

Анекс 1: Листа учесника